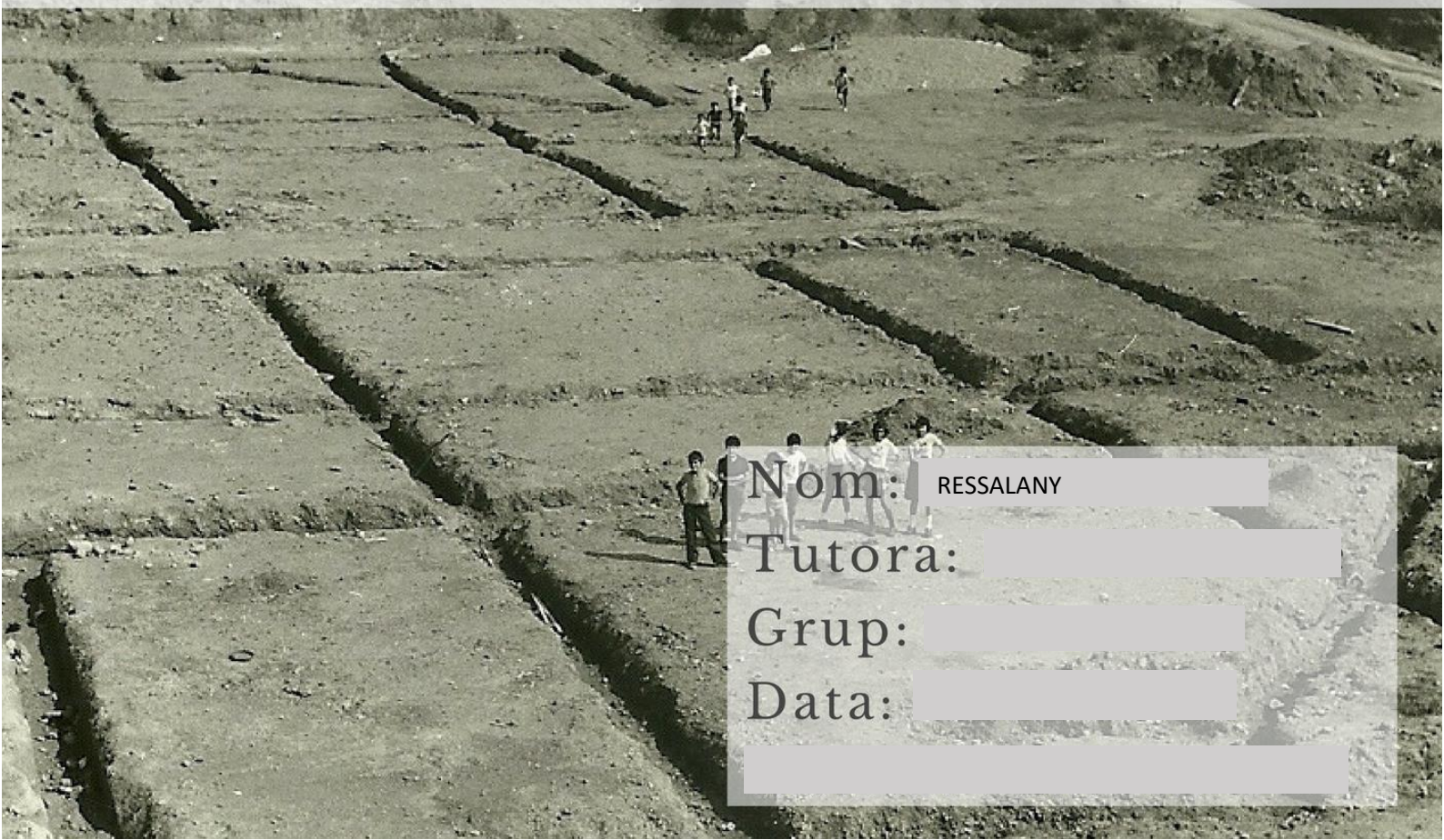

INSTITUT SANT ANDREU

Els records d'una llarga lluita

Nom: RESSALANY

Tutora:

Grup:

Data:

*“La cultura és l’opció política
més revolucionària a llarg termini”*

MONTSERRAT ROIG

Feliç 40 aniversari Institut Sant Andreu!

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	4
2. METODOLOGIA.....	5
3. HISTÒRIA DE L'INSTITUT SANT ANDREU	8
3.1. <i>Situació política i social</i>	8
3.2. <i>Orígens.....</i>	9
3.3. <i>Els barracons</i>	11
3.3.1. <i>L'elecció del professorat</i>	12
3.4. <i>Lluitant pel nou edifici</i>	12
3.5. <i>Per fi, el nou edifici</i>	14
3.6. <i>Organització i funcionament del centre des dels seus inicis</i>	14
4. ANÀLISI DE LES ACTES DELS CLAUSTRES	16
4.1. <i>Llibre d'actes I, pàgina. 96, 15/02/1983</i>	16
4.2. <i>Llibre d'actes II, pàgina. 01, 18/02/1983</i>	17
4.3. <i>Llibre d'actes II, pàgina. 04, 21/04/1983</i>	18
4.4. <i>Llibre d'actes II, pàgina. 05, 22/06/1983</i>	19
4.5. <i>Actes, p. 01, 20/09/1983.....</i>	19
5. RECORDEM AMB... ..	21
5.1. <i>Roser Solà</i>	21
5.2. <i>Anna Almuni</i>	25
5.3. <i>Paqui Sánchez.....</i>	29
6. ANÀLISI DE LES ENTREVISTES	33
7. CONCLUSIONS	34
7.1. <i>Altres propostes d'investigació</i>	35
8. FONTS D'INFORMACIÓ	36
8.1. <i>Bibliografia.....</i>	36
8.2. <i>Webgrafia</i>	36
8.3. <i>Altres</i>	37
9. ANNEXOS	38
9.1. <i>ANNEX 1: Llibre d'actes I, pàgina. 96, 15/02/1983</i>	38

9.2.	<i>ANNEX 2: Llibre d'actes II, pàgina. 01, 18/02/1983</i>	39
9.3.	<i>ANNEX 3: Llibre d'actes II, pàgina. 04, 21/04/1983</i>	40
9.4.	<i>ANNEX 4: Llibre d'actes II, pàgina. 06, 22/06/1983</i>	41
9.5.	<i>ANNEX 5: Document de l'Arxiu Històric de Roquetes</i>	43
9.6.	<i>ANNEX 6: Document de l'Arxiu Històric de Roquetes</i>	44
9.7.	<i>ANNEX 7: Document de l'Arxiu Històric de Roquetes</i>	45
9.8.	<i>ANNEX 8: Diari Tele/eXpres: Encierro en Sant Andreu, 27/10/1976</i>	46
9.9.	<i>ANNEX 9: Diari de Barcelona: Apertura del Instituto Sant Andreu, 31/10/1976</i>	47
10.	AUDIOVISUAL: RECORDEM L'INSTITUT SANT ANDREU!	48

1. INTRODUCCIÓ

El tema del meu treball de recerca és l'Institut Sant Andreu. Aquest treball consisteix en la investigació sobre la història del centre i la seva importància en el barri. L'objectiu principal d'aquest treball és l'anàlisi del record que es té actualment sobre com es va viure la història de la creació del centre, més concretament, en els últims anys de barracons i en el pas dels barracons al nou edifici, en l'any 1983. El treball està enfocat des del punt de vista del professorat de l'època que ho va viure en primera persona. Dins d'aquest objectiu, aquest treball pretén també commemorar el 40 aniversari de l'origen del centre. Es tracta per tant d'una recerca històrica, de la recuperació de la memòria històrica del barri i de l'institut, feta des d'un punt de vista sociològic. Les conclusions d'aquest projecte consten del resum de l'anàlisi que he anat realitzant i la meua valoració personal sobre el treball.

A banda de les motivacions personals, he tingut altres motivacions històriques i sobretot sociològiques, que em van aparèixer després d'haver cursat sociologia en el curs passat. He volgut, d'alguna forma, deixar retratada l'actuació dels distints col·lectius socials en aquella època (associacions de pares i mares, de veïns, de professors, d'alumnes...).

El meu projecte de recerca consta de dues parts: d'una banda, la part teòrica, on trobem un marc teòric que redacta tota la història del centre des dels seus inicis fins al final, quan queda totalment acabat, incloent la situació política i social i l'organització i funcionament del centre en relació a la situació política de l'època. D'altra banda, la part pràctica o recollida de dades. És la part amb més pes del treball. En primer lloc he realitzat un anàlisi de les actes dels claustres de l'any 1983, on es mostra la situació a finals de l'època de barracons i ja en el nou centre. També he realitzat una recollida de dades a partir d'entrevistes amb algunes professores que van viure la lluita pel centre en primera persona.

Per últim, el meu treball inclou una part audiovisual, que pretén commemorar i deixar constància de l'institut a través d'intervencions del diferent professorat que he entrevistat. És a dir, el que he intentat fer és explicar la història del centre a través d'un curt audiovisual que conté un resum de tota la informació que he cercat.

Gràcies a aquest projecte puc aportar informació que potser havia quedat oblidada a la gent del barri, i remoure els records d'una lluita que va acabar en el que avui en dia és l'Institut Sant Andreu.

2. METODOLOGIA

La idea de com seria el meu treball ha anat variant a mesura que he anat avançant. En un primer moment, el meu objectiu era centrar-me en els inicis del centre, des dels quatre últims anys de barracons (1979-1983) fins als quatre primers anys de la creació de l'institut (1983-1987). En ser un període molt ampli, vaig haver de centrar-me i concretar més. Després vaig decidir que el que a mi m'interessava era el record que es tenia actualment sobre el procés de creació del centre. Per fer-ho més concret, vaig decidir centrar el treball en el pas dels barracons al nou edifici, respecte a les condicions físiques en l'espai, concretament en l'any 1983, i des del punt de vista de professorat i alguns alumnes. En les últimes setmanes abans de l'entrega del treball vaig decidir que realment no volia centrar-me en el canvi en les condicions físiques en l'espai, i el meu objectiu final és el que queda explicat en la introducció anterior: quin record tenen actualment aquells professors que van viure la història del centre en primera persona, respecte a l'estança als barracons i sobretot que va suposar el pas dels barracons al nou edifici.

La meua recerca d'informació per realitzar el marc teòric va començar amb el llibre *L'Institut Sant Andreu Valldaura: Els fruits d'una llarga lluita*, de Roser Solà i Montserrat. Aquest llibre va arribar a les meves mans a través la meua tutora en la primera quedada que vam tenir i va ser la meua primera font d'informació. En aquest llibre Roser Solà recull les lluites que durant anys veïns, pares, professors i alumnes van protagonitzar per a aconseguir l'Institut Sant Andreu. És un dels documents en el qual m'he basat per realitzar el marc teòric, ja que es tracta d'una font primària. Després, em vaig dedicar a cercar per internet tota la informació que hi trobés. Estem parlant de finals del curs passat, 2015-2016, i començaments de l'estiu. En internet no he trobat gaire informació, en la web grafia es poden veure les pàgines que he consultat.

El següent pas que vaig realitzar va ser analitzar les actes dels claustres de l'època. A finals de juliol vaig anar a l'Institut Sant Andreu i en demanar-les a secretaria em van dir que es tractava d'una informació personal i que no me les podien deixar veure. Li vaig comentar a la meua tutora i va parlar amb el director del centre, Ramon Margalef. El dia 20 de juliol vaig tornar a l'institut i vaig poder consultar-les. Em vaig centrar només en les de l'any 1983, el moment en què s'estan acabant les obres de l'edifici i es passa al nou centre. Vaig tenir molts problemes a l'hora de llegir-les i transcriure-les, ja que estaven escrites a mà amb una lletra bastant il·legible. Vaig poder fotografiar les actes i després les vaig passar a l'ordinador, treball en el qual vaig invertir varies setmanes. Després de tenir-les totes digitalitzades vaig començar a descartar informació que no era necessària i em vaig quedar només amb les parts de les actes que contenien informació sobre la situació del centre.

Finalment, amb les actes que vaig escollir com a més important he realitzat una anàlisi i ho he relacionat amb tota la història del marc teòric. El criteri en el qual m'he basat per

fer aquesta selecció, ha estat escollir totes les actes que incloïen alguna informació sobre l'estat de construcció del centre o sobre el nou centre i després seleccionar només les parts en les quals es parlava sobre la situació del centre. De les quinze actes que vaig llegir, des del 20 de gener del 1983 fins al 19 de desembre del 1983, he analitzat cinc.

Després de l'estiu, al setembre, ja amb el nou curs iniciat, vaig contactar amb l'Arxiu Històric de Roquetes. El 15 de setembre el vaig visitar per primera vegada. Em van acollir molt bé i em van mostrar tot el material que ells tenien. Vaig estar tota la tarda revisant la informació, entre revistes de l'època, retalls de diaris, fotografies, documents... finalment vaig fer una elecció del que més m'interessava i vaig anar a recollir les fotocòpies dels documents escollits la setmana següent. El criteri utilitzat en aquest cas va ser més ample, ja que hi havia molta informació, em vaig basar sobretot en l'elecció de documents que parlessin sobre la història del centre, i fonts primàries del moment. L'Arxiu Històric de Roquetes ha estat la font d'informació principal d'on he pogut extreure més documents per realitzar el meu treball.

Amb tota la informació necessària, em vaig dedicar a cercar documents gràfics (imatges, plànols...). Em vaig posar en contacte amb l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, després de trigar algunes setmanes en respondre, vaig poder contactar amb una dona de l'Arxiu Fotogràfic. El dia 28 de setembre vaig anar a la sala de consulta, a la plaça Pons i Clerch. No vaig trobar cap imatge referent al centre. Aquesta ha estat la part més complicada del meu treball, m'he posat en contacte amb antics professors i exalumnes sense obtenir cap resultat. Les fotografies que es mostren en el treball i en l'audiovisual són aquelles proporcionades per l'Arxiu Històric de Roquetes, i aquelles que he pogut escanejar del llibre esmentat anteriorment, *L'Institut Sant Andreu Valldaura: els fruits d'una llarga lluita*.

Un cop vaig finalitzar tot el marc teòric i l'anàlisi de les actes del claustre, que formarien part de la recollida de dades, vaig començar a preparar les entrevistes. Per al meu treball he realitzat quatre entrevistes a diferents professores que van tenir una relació estreta amb el centre. Basant-me en la història de l'Institut Sant Andreu, vaig realitzar un primer model d'entrevista amb catorze preguntes. La primera entrevista que vaig realitzar va ser amb Roser Solà i Montserrat. El primer contacte amb ella a través del correu electrònic, facilitat per la meua tutora, va ser el 13 de setembre. Després de confirmar-me la seva disposició per respondre a la meua entrevista, vam reprendre el contacte el 10 de novembre. Finalment, ens vam veure la tarda del dijous 17 de novembre a casa seva. L'entrevista va ser molt extensa, i després d'aquesta vaig modificar-la deixant vuit preguntes.

La següent entrevista que vaig realitzar va ser amb Anna Almuni. Una exalumna del centre amb la qual em vaig posar en contacte, em va poder aconseguir l'entrevista. Ens vam veure dijous 1 de desembre, a l'escola Arrels, al carrer Cardenal Tadeschini. Durant les últimes setmanes, vaig contactar amb Paqui Sánchez, el seu correu també me'l va

facilitar la meua tutora durant l'estiu i tenia pendent el contacte amb ella. Divendres 9 de desembre ens vam veure a l'Institut Sant Andreu al migdia. Aquesta em va donar el contacte d'una altra professora, i tot i que el temps era molt just, vaig decidir realitzar l'entrevista perquè vaig pensar que em podria aportar informació molt interessant.

Per últim, vaig quedar amb Inmaculada Gonzalez, primera directora dels barracons, dimarts 13 de desembre a les tres de la tarda en un bar al centre de Barcelona. Aquesta última entrevista no està escrita en el treball perquè la informació aportada es desvia de l'objectiu principal del treball, tot i així, l'entrevistada m'ha aportat una informació molt enriquidora i ha estat molt agradable conèixer la primera persona que va dirigir els barracons. En els annexos trobem material gràfic aportat per Inmaculada. La part que m'ha resultat més complicada ha estat la transcripció de les entrevistes, que vaig gravar amb àudio i vídeo i després he transcrit una per una.

L'última part del meu treball consta de la realització d'un audiovisual on es recull la història del centre, amb vídeos de l'actual Institut Sant Andreu que vaig filmar, imatges de l'època i la intervenció de les diferents persones que he entrevistat, a les quals vaig filmar fent una petita introducció sobre qui són i la seva relació amb el centre. Aquesta és l'última part que he realitzat, després d'acabar tot el treball escrit. L'objectiu d'aquest "documental" és concloure el treball i la informació obtinguda, i poder deixar un record per commemorar els 40 anys de l'Institut Sant Andreu, perquè en això s'ha basat la gran part del meu treball: els records.

3. HISTÒRIA DE L'INSTITUT SANT ANDREU

L'Institut Sant Andreu és un centre públic que depèn del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Està situat al carrer Badosa, en el barri La Prosperitat, al districte de Nou Barris, Barcelona. Actualment, segons la informació que trobem a la web del centre, l'institut està format per uns 480 alumnes i uns 45 professionals entre professorat i personal no docent.

És un Institut amb una llarga història al darrere i la seva importància es deu a que va ser un dels primers centres d'educació secundària dels districtes que avui coneixem com Nou Barris i Sant Andreu.

3.1. Situació política i social

Situem la creació de l'institut entre els anys 1971 i 1988, una època difícil i de molts canvis polítics. Els primers moviments del llarg procés per aconseguir l'institut es van iniciar el 1971, en plena època franquista. Cinc anys després, en el curs 1976-1977, es van crear uns barracons provisionals, en el període de la transició política cap a la democràcia espanyola. Aquesta Transició va ser un període que situem des del final del franquisme a l'any 1975, fins a la restauració de la democràcia Espanyola.

El moviment obrer espanyol va tenir un paper rellevant abans i durant la transició, va contribuir en aquesta etapa i en la consolidació del nou sistema polític. Els sindicats van tenir una presència bastant generalitzada. La situació de l'època estimulava que hi hagués persones amb tendències polítiques molt diferents i molt marcades; alguns amb militància en partits d'esquerrers (OIC, PT, PSUC, PSOE), llibertaris, sindicalistes o simplement independents. Això és un fet important a l'hora de parlar de la creació de l'institut, ja que un grup de gent molt diversa va decidir deixar les seves diferències a un costat i començar a lluitar per un mateix objectiu: la creació d'un centre d'educació secundària en el districte de Nou Barris.

Durant l'època del franquisme, l'educació només s'utilitzava com a mitja per a transmetre la ideologia franquista. A finals del segle XX, l'educació comença a desenvolupar-se, dona solucions a problemàtiques passades i es du a terme la universalització de l'educació primària, fets que són possibles gràcies a la Transició Democràtica. L'educació va ser un dels àmbits socials en què més es va reflectir el canvi. Es reforma la Llei General de l'Educació (LGE), l'any 1970, que modernitza i reorganitza el sistema educatiu espanyol i acaba amb la trajectòria educativa de l'època franquista. Aquesta llei va estar vigent de forma parcial fins al 1990, però es van crear d'altres. El 1980, la LOECE (Llei Orgànica de l'Estatut de Centres Generals) es va aprovar després de la firma de la Constitució. En el 1985 se signa la LODE (Llei Orgànica del Dret a l'Educació). El 1990 apareix la LOGSE (Llei d'Ordenació General del Sistema), que va

introduir noves reformes importants. La Constitució va fer que s'anessin aprovant diverses lleis educatives, per això, van aparèixer diferents lleis orgàniques en qüestió de molt poc temps.

Tot i els progressos que s'havien dut a terme, la situació de l'educació al districte era nefasta. Davant més de 400.000 habitants, no hi havia cap centre de BUP (Batxillerat Unificat Polivalent). Quan els alumnes del barri acabaven l'EGB (Educació General Bàsica) havien de marxar molt lluny per poder continuar els seus estudis. Conscients d'aquest gran problema, els veïns del barri van decidir posar-hi fi a aquesta situació i lluitar pels seus drets. L'element bàsic durant tot el procés van ser les Associacions de Veïns, que estaven acompanyades dels pares i mares, professors i professores, personal no docent i alumnes. A causa de l'època de la transició, hi havia un sentiment entre els ensenyants que tot era possible, que es podia canviar el model d'escola jerarquitzada que hi havia durant la dictadura.

Els esforços van durar molt de temps, des dels seus orígens en l'any 1971, fins al 1988, quan va quedar acabat completament.

3.2. Orígens

L'any 1971, la Vocalia de l'Associació de Veïns de Sant Andreu va començar a cercar terrenys on poder construir el centre que demanaven. Van manar una primera petició escrita al Ministeri d'Educació i Ciència (MEC) on manifestaven la necessitat d'un institut al districte i proposaven set solars. La inquietud va començar a escampar-se per tot el districte, i els veïns dels diferents barris començaven a demanar al Ministeri d'Educació la instauració d'altres centres.

A causa dels resultats obtinguts, es va decidir fer un acte informatiu en el Cine Astor a la rambla Santa Eulàlia, el 27 d'octubre de 1974, al qual van assistir unes 1.000 persones entre associacions de pares d'alumnes, de veïns i públic en general. Es va realitzar una taula rodona amb els representants del MEC i de l'Ajuntament, i es va començar a debatre de qui era la responsabilitat de construir un institut. La conclusió que es va extreure d'aquest acte és que ningú no ho tenia clar.

Els veïns seguien amb els seus actes reivindicatius, pressionant, manifestant-se... i finalment van aconseguir acordar amb el Ministeri d'Educació i l'Ajuntament la construcció de diversos instituts a la ciutat de Barcelona.

*Anys 1974 – 1975
(Foto: Arxiu Històric Roquetes)*

A l'agost del 1975 comencen a edificar-se uns barracons en uns terrenys de la RENFE, tocant Passeig Valldaura i Avinguda Rio de Janeiro. Després d'haver començat les obres i haver-se gastat més de dos milions i mig de pessetes (12.000 euros aprox.), una quantitat força important en aquella època, l'Ajuntament decideix paralitzar l'obra perquè per allà hi passaria l'Avinguda Rio de Janeiro.

Fonaments dels primers barracons als terrenys RENFE que mai es van arribar a construir (Foto: Arxiu Històric Roquetes)

Davant d'aquest acte, els veïns intensifiquen encara més la seva lluita i decideixen no parar fins aconseguir el que volen. Finalment, el març de 1976 l'Ajuntament compra un solar a l'altra banda del Pg. Valldaura, a la plaça Harry Walker on hi havia l'antiga fàbrica Hispano Villiers.

Manifestacions organitzades pels veïns davant la paralització de la construcció de l'Institut als terrenys RENFE. (Foto de maig del 1976: Arxiu Històric Roquetes)

3.3. Els barracons

El 2 de juny de 1976 comença la demolició de l'antiga construcció de la Harry Walker. Per fi, aquest mateix any s'instal·larien 16 barracons, uns edificis prefabricats i provisionals, on uns 600 alumnes podrien començar a fer classes a l'octubre, tot i que en unes condicions precàries. Aquests barracons sorgien com a extensió de l'institut Sant Josep de Calasanç, un centre molt implicat en la lluita, que acollia la major part de les sol·licituds de la zona.

Cal remarcar que la pressió constant dels veïns va ser decisiva i va obligar a l'Ajuntament i al Ministeri d'Educació i Ciència a atendre a les necessitats dels barris. La construcció dels barracons anava avançant, però els veïns encara no tenien prou. Dels 1.500 nens pre-inscrits, només 600 tenien plaça. Van seguir fent assemblees informatives i reivindicatives, i exigien la terminació dels fonaments construïts de l'anterior institut provisional, a l'altra banda del carrer. L'Ajuntament es va negar.

Els veïns no es conformaven tan sols amb la construcció dels barracons, sinó que volien anar més enllà i controlar la qualitat de l'educació que tindrien els seus fills. En diversos textos de l'època escrits per les Associacions de Veïns i en les revistes que publicaven queda reflectida aquesta implicació i tot l'esforç dedicat:

"!!VECINOS!! : ACUDID TODOS LOS MIERCOLES A LAS 8 DE LA TARDE A LOS TERRENOS (Pº Valldaura-Rio de Janeiro) PARA CONTROLAR LAS OBRAS, EXIGIR EL INSTITUTO EN RENFE, QUE SE CONSTRUYA CUANTO ANTES EL INSTITUTO DEFINITIVO... Y CONTROLEMOS DESDE AHORA LA CALIDAD DE LA ENSEÑANZA QUE ALLI SE IMPARTA".

Exemples de les revistes que es publicaven al barri (Font: Arxiu Històric Roquetes)

3.3.1. L'elecció del professorat

Els barracons continuen endavant. Però, la lluita veïnal no només demanava unes instal·lacions. Les famílies i els sindicats volien tenir l'opció de triar el professorat per als alumnes. Una nova "batalla" començava per als pares i veïns. Es van presentar 15 professors voluntaris, però l'Administració no hi estava d'acord amb aquesta proposta, i el Ministeri només acceptava 8 dels 15 proposats.

El 21 d'octubre, encara no havien començat les classes, a diferència d'altres centres. Al dia següent van forçar la porta, es va obrir l'Institut, i alguns professors van començar a fer classes a alguns alumnes que hi van assistir. Va haver d'intervenir la policia per tal de desocupar l'institut i es va quedar vigilant a la porta.

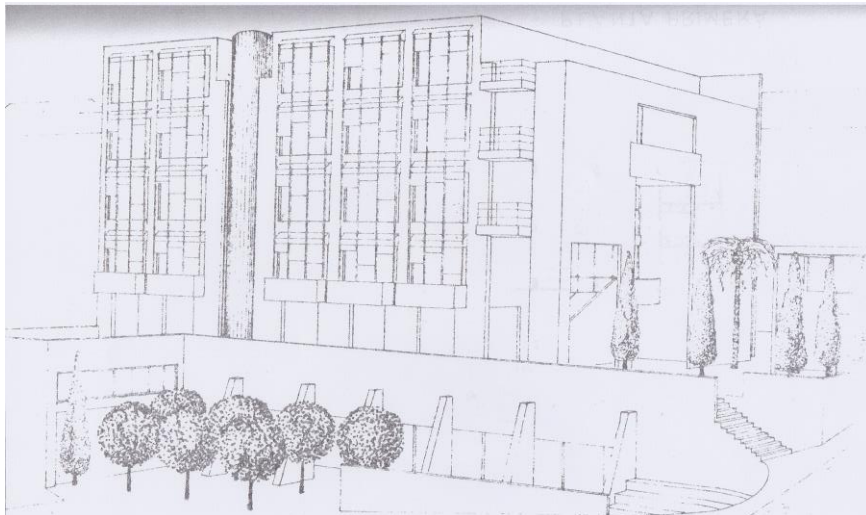
Davant d'aquesta situació, veïns, pares, mestres afectats i alumnes van prendre una mesura encara més forta. Una seixantena de persones es van tancar a l'església de Santa Engràcia durant dos dies per reclamar l'obertura del centre amb els 15 professors escollits per l'assemblea. La policia va haver de tornar a intervenir per fer-los sortir. Aquests fets van tenir molt de ressò a la premsa i van sortir en tots els diaris. Finalment, el Ministeri d'Educació i Ciència va cedir i va acceptar 13 dels 15 professors proposats.

El 4 de novembre de 1976 l'Institut Sant Andreu-Valldaura començava les classes en els barracons. L'organització i funcionament del Centre es va desenvolupar sota una influència llibertaria. Volien "un ensenyament al servei del barri, i controlat pel barri, és a dir, per l'assemblea de pares, professors, alumnes i veïns".

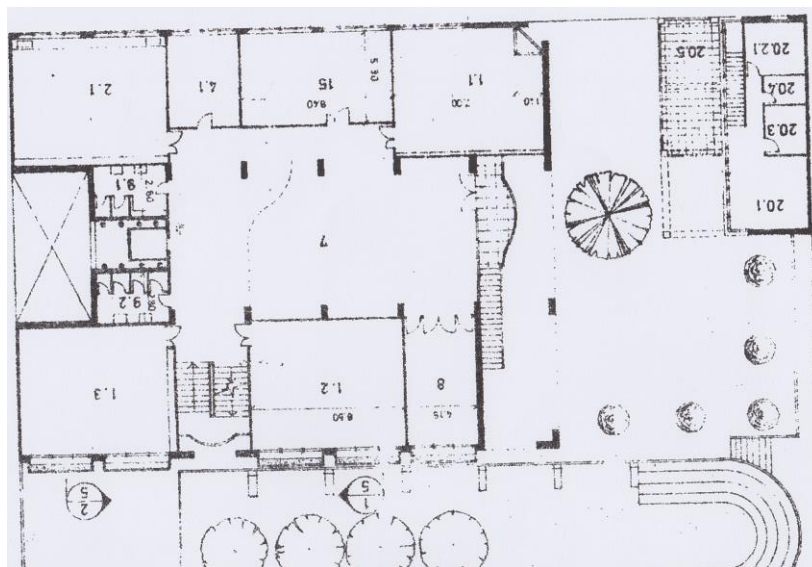
3.4. Lluitant pel nou edifici

Els veïns del barri van aconseguir els barracons després de molts esforços, però les condicions en les quals havien d'estudiar els alumnes i treballar els professors eren molt precàries i tots sabien que allò tan sols era provisional: volien un edifici nou, i el volien el més aviat possible. En aquest moment van tenir un paper molt important l'Associació de Pares de l'Institut i les diferents directives del centre amb el suport d'alumnes, professors i PND.

El 1978, l'alcalde va establir un conveni de construcció d'uns quants centres d'educació a la ciutat de Barcelona amb el MEC, entre els quals figurava el "Harry Walker". Un arquitecte, Ferran Segarra, va obtenir l'encàrrec d'elaborar el nou Institut. Va proposar diversos projectes però Madrid li va obligar a fer molts retocs, a causa de la qüestió econòmica. Finalment, el 15 d'octubre de 1978 es va lliurar el projecte definitiu.

*Plànol de l'Institut que no es va arribar a construir
(Font: Arxiu Històric Roquetes)*

Plànol de la primera planta

A la revista Barracón Exprés n.3 (novembre 1978) es publica una ampla informació sobre el primer projecte de l'institut. (Font: Arxiu Històric Roquetes)

Un cop el projecte estava acabat, s'havia d'obtenir l'aprovació d'aquest, realitzar una subhasta i adjudicar una empresa constructora. De nou sorgien els problemes, el Conveni entre l'ajuntament i el Ministeri es comprometia a acabar el nou centre el curs 1980-81, però acabat l'estiu de 1979, encara no havia sortit la subhasta. Tots els instituts afectats per aquesta causa van sortir a reivindicar-se davant la delegació del MEC.

Al cap d'uns mesos surt la subhasta al BOE i s'adjudica l'obra a la constructora Ferrovial el 9 d'octubre de 1980. Si tot anava bé, a l'octubre de 1981 ja tindríem nou institut. Però fins al 23 de febrer de 1981 no van començar les obres, que pocs dies després es van

tornar a paraitzar a causa d'un cable d'electricitat que s'havia trobat a pocs metres. Va costar tot un any retirar el cable.

El gener de 1982 recomençaven les obres. Anaven a bon ritme i tenien pensat inaugurar-lo el curs 1983-84. Però al febrer de 1983 es van tornar a paraitzar les obres per motius econòmics. No hi havia preses d'aigua, llum i gas, i s'havien observat també deficiències respecte a la seguretat.

L'últim hivern als barracons va ser molt fred, i en veure que les obres no avançaven i amb els ànims molt baixos, es va realitzar una nova manifestació queixant-se a la Direcció General de Batxillerat. Finalment, en el curs 1983-84, es van iniciar les classes al nou edifici.

3.5. Per fi, el nou edifici

Després de molt esforç, per fi havien aconseguit allò pel que tant havien estat lluitant en el barri, un centre d'educació secundària. Però encara l'edifici nou patia greus mancances i molts problemes. El centre es va inaugurar sense tenir muntats els laboratoris, ni la biblioteca, no tenien materials per fer educació física... tot i que tenien els espais destinats a aquests usos. Tot i així, aquests problemes es van solucionar aviat.

El problema més important era la falta d'un pati en el centre. La solució va ser utilitzar una part de placeta que hi havia davant l'Institut com a pati, però això va portar problemes amb l'Associació de Veïns. Davant d'aquesta situació, va tornar la lluita i les manifestacions. El pati no va ser construït fins el curs 1988-89.

Sis anys després de la inauguració del centre, ja amb el pati, van decidir fer una gran inauguració per celebrar que després de vint anys d'esforç i lluita, i ara si totalment acabat, havien aconseguit un centre d'educació secundària al barri La Prosperitat.

3.6. Organització i funcionament del centre des dels seus inicis

L'Institut Sant Andreu en els barracons va començar amb uns 519 alumnes, 27 professors i 14 grups d'alumnes. Durant els cursos següents el total d'alumnes va arribar fins a 800 i el nombre de professors arribava a uns 40. Es van crear dues franges horàries: la diürna, amb 14 grups i la nocturna amb 11.

El funcionament del centre va començar amb uns ideals llibertaris i amb ideals esquerrans (predominaven partits com OIC, PT, PSUC) que volien revolucionar-ho tot. Hi havia moltes visions diferents de la societat i del que havia de ser l'ensenyament. Van sorgir moltes tensions a causa d'aquestes diferències: alguns volien canvis, altres no els

volien i altres no es volien comprometre a res, i acceptaven allò que l'administració exigia.

Per tant, la línia que predominava al principi era la llibertària, dirigida per diverses comissions (gestora, pedagogia, manteniment, economia, extraescolars...). Els professors que seguien aquesta tendència eren els més revolucionaris, volien trencar amb el funcionament autoritari i l'esperit competitiu, i es van negar a avaluar el treball dels alumnes. No posaven notes, ni exàmens i estaven a favor d'utilitzar un mètode de treball que permetés a l'alumne a enfrontar-se als problemes a través de la discussió i diàleg. D'acord amb el seguiment d'aquests principis, el funcionament del centre era molt peculiar. Van arribar a haver-hi professors molt radicals.

Al principi, aquest mètode assembleari va ser acceptat, ja que s'havia utilitzat durant tota la lluita per aconseguir l'Institut. Hi havia Comissions molt actives i es publicava una revista, *Barracón Exprés*, entre altres coses. Però aviat van començar a aparèixer posicions enfrontades a aquest model d'ensenyament. Hi havia una gran permissibilitat i descontrol, falta de disciplina i respecte i es van arribar a uns extrems una mica alarmants. L'Associació de Pares va escriure una carta criticant el funcionament de l'Institut i es va celebrar una assemblea al centre Sant Josep de Calasanç el 1977, acte que va acabar convertint-se en un judici popular. Les crítiques sobre el funcionament del centre van escampar-se per tot el barri, i tothom ho comentava. En el curs següent van arribar nous professors i els més radicals van passar a formar part del règim nocturn. Com a conseqüència, el model d'organització assembleari va anar perdent força.

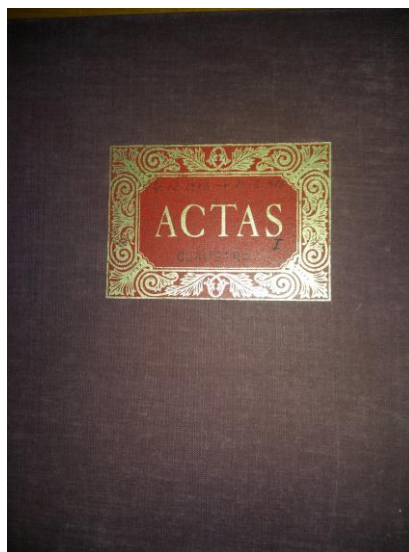
Ja en el curs 1979-80, amb l'arribada d'un gran grup de nous professors, l'Institut va patir un gran canvi. A poc a poc es va anar configurant una nova línia que pretenia conciliar alguns valors adquirits (participació, responsabilitat, esperit democràtic...).

El trasllat al nou edifici va ser un moment que va marcar molt en aquesta nova direcció que estava prenent l'Institut. Tos sabien que s'havia de cuidar i mantenir, i sabien també que calia canviar l'organització del centre si es volia aconseguir. Es van començar a cercar noves formes organitzatives que van anar portant a l'adaptació a les institucions que funcionen en l'actualitat a l'Institut (Consell Escolar, Claustre de Professors, Assemblea de Delegats...).

En resum, el caràcter de l'Institut Sant Andreu s'ha anat formant gràcies a tota la història que té al darrere i que tant l'ha marcat. Han estat molts anys de lluita per tal d'aconseguir un centre que donés l'ensenyament de qualitat que mereixien els fills de la classe treballadora. A més, l'ideal renovador que sempre ha estat present entre els membres de l'Institut, tot i amb les seves diferències, però tots amb el convenciment que es podia aconseguir un model d'ensenyament alternatiu. Així és, en definitiva, com s'ha anat creant el caràcter l'Institut Sant Andreu.

4. ANÀLISI DE LES ACTES DELS CLAUSTRES

Els claustres dels professors van tenir un paper molt important durant la creació del centre. Eren els moments en els quals es reunien tots els professors junt amb les associacions de pares, de veïns i alguns alumnes i parlaven i debatien sobre els problemes que anaven sorgint durant la construcció de l'institut, entre altres coses. A continuació, trobem uns fragments destacats d'algunes de les actes dels claustres de l'any 1983 conservades actualment a l'Institut, les quals fan referència als problemes que es van donant durant la creació del nou Institut. (En els annexos es troben imatges de les actes originals).

*Portada del primer llibre d'actes de l'Institut Sant Andreu,
des del 4/12/1976 fins al 15/02/1983*

4.1. Llibre d'actes I, pàgina. 96, 15/02/1983

“Sobre la dotación del edificio nuevo, ha llegado ya material, sobretodo mobiliario. La Dirección General ha pedido al centro una relación del mismo con el fin de enviarnos el que falte hasta una dotación completa antes de empezar el próximo curso. También hay una dotación de libros para la biblioteca general, aunque el centro puede proponer una lista alternativa.

Respecto del edificio nuevo en sí mismo, estará terminado al parecer en dos semanas pero hay deficiencias, especialmente de seguridad; no están hechas las acometidas de agua, luz y gas.

Hay previsto un RAM para todo ello, que incluye el vallado exterior del centro, pero el asunto está en discusión entre el Ministerio y la Generalitat.

La Dirección General ha pedido una lista de deficiencias al director.

La Asociación de Padres propone la formación de una comisión que vigile, presione y realice las acciones y gestorías que sean necesarias.

Se decide formar dicha comisión, y que contacte con el arquitecto y con la Asociación de Vecinos.

Se ofrece para firmar esta comisión las siguientes personas:

- *Alumnos: Oscar Braé, Antonio Sanchez, Carmen Perales, Ramon Hinojosa, Pablo Rosa, Mª José Lopez.*
- *Profesores: Immaculada Gonzalez, Christiane Moro, Luis Monferrer, Antonio Cañigueras.*

En aquest fragment es parla sobre que al febrer del 1983 estava previst que el centre estaria acabat en dues setmanes. Després d'haver llegit tota la història al marc teòric sabem que això no va ser així, ja que van sorgir molts problemes que van alentir la construcció de l'edifici i el procés es va allargar durant uns mesos més. En aquest moment encara no hi havia preses d'aigua, llum i gas.

També es pot observar que ja havia anat arribant material per al nou edifici, però tot i això, encara hi havia moltes deficiències respecte a la seguretat.

Cal destacar que l'Associació de Pares i Mares va tenir un paper important en aquest procés, i en aquesta acta podem veure la seva intervenció per tal de crear una comissió formada per l'alumnat i el professorat encarregat de fer un seguiment d'aquesta precària situació.

4.2. Llibre d'actes II, pàgina. 01, 18/02/1983

"A las 12h de la mañana del día dieciocho de febrero de mil novecientos ochenta y tres, se reúnen los profesores que se citan al margen para celebrar sesión extraordinaria de Claustro con el siguiente orden del día.

Primer y único punto: Problemática de la situación en el Centro.

Se abre un turno de palabras en el que algunos profesores ponen de manifiesto las condiciones infrahumanas en las que se está trabajando, a las graves deficiencias que ya padecíamos se añade ahora el fuerte frío. Esta situación que se había ido aguantando, al ver como avanzaban las obras del Instituto definitivo, se hace ahora insostenible debido a la prohibición de las mismas.

Interviene el director explicando que efectivamente la obra está en estos momentos parada, pendiente de la adjudicación de un RAM de 8 millones (pesetas), ya aprobado, para la terminación de la misma.

Está en el ánimo de algunos profesores que esto va para largo y que debemos adoptar alguna medida para forzar la entrega del Instituto definitivo lo antes posible, puesto que hay quien piensa que el próximo curso estaremos todavía en los "barracones".

Se apunta como posible medida de presión la no matriculación para el próximo curso hasta que esté entregada la obra, medida que es bien acogida por un grupo de profesores.

Se pasa a votación la propuesta, presentada por un sector del Claustro, de hacer una huelga puntual activa el día veinticuatro de febrero de mil novecientos ochenta y tres.

El resultado de la votación es:

- SI: 22
- NO: 4
- BLANCO: 6
- ABSTENCIONES: 1

Este día veinticuatro el director presentará a las 11h un escrito del Claustro en la Dirección General de Bachillerato, al que se dará apoyo con una concentración.

Sin más asuntos que tratar se levanta la sesión a las 14 horas 30 minutos.

De todo lo cual y como vicesecretario y secretario en funciones doy fe en Barcelona a dieciocho de febrero de mil novecientos ochenta y tres.”

Segons el meu parer, en aquesta acta trobem informació molt important, ja que es plasma perfectament la situació de desesperació que estaven patint feia tant de temps, i és un exemple perfecte per comprendre tot allò que van haver de passar fins a l'arribada del nou edifici.

Els professors es queixaven de les condicions en les quals treballaven als barracons, utilitzant fins i tot el terme *infrahumanes* per descriure la situació. Es parla també del fort fred, i de les deficiències de les quals hem parlat durant l'explicació de la història del centre. Podem veure també el desànim del professorat en veure que les obres no avancen i que les promeses que s'anaven fent que el centre estaria enllestit aviat, cada cop anaven quedant més llunyanes. Tot i així, volen seguir lluitant i prenent mesures per aconseguir el seu objectiu i evitar passar un curs més en aquells barracons. Tornen a prendre mesures i decideixen fer una vaga per manifestar-se i seguir pressionant, i realitzen una votació amb uns resultats a favor de la vaga.

4.3. Llibre d'actes II, pàgina. 04, 21/04/1983

“Claustro extraordinario convocado por la Dirección el día veintiuno de abril del mil novecientos ochenta y tres a las dieciocho horas y quince minutos, siendo los asistentes los que al margen se relacionan y con el siguiente orden del día:

Único punto: Sobre la sanción de un día de sueldo al profesorado y el edificio nuevo.

Después de constatar la repulsa unánime ante la actitud de la Dirección General respecto a la sanción impuesta, y la postura del profesorado, también unánime, de no empezar el curso próximo en estas instalaciones bajo ningún concepto, se decide que cada Colectivo envíe una carta a Sanidad reclamando una inspección.

Asimismo, una comisión irá a la Dirección General que exigirá la retirada de la sanción y la entrega del edificio nuevo, amenazando con acciones enérgicas.

Se contactará con los padres para que sepan y apoyen las posibles medidas a tomar.

Sin más asuntos que tratar se levanta la sesión a las veinte horas y treinta y cinco minutos. De todo lo cual doy fe como secretario del centro en Barcelona a veintiuno de abril de mil novecientos ochenta y tres."

S'està acabant el curs i encara no tenien acabat el nou edifici. Aquesta acta fa referència a una sanció del sou que havien patit els professors per part de la Direcció General. Davant d'aquest fet, el professorat decideix no començar el curs següent als barracons "bajo ningún concepto". Parlen fins i tot d'amenaques amb accions enèrgiques, termes que mostren fins a quin punt pretenien arribar si no aconseguien el nou centre, i la retirada de la sanció imposada.

4.4. Llibre d'actes II, pàgina. 05, 22/06/1983

"Respecto de las obras del edificio nuevo, informa el director de que está previsto que las mismas finalicen durante el mes de julio y que la entrega provisional tendrá lugar en septiembre. Existe un año de garantía y transcurrido el mismo se produce la entrega definitiva.

Por otra parte, parece haber contradicciones entre Generalitat y la empresa Ferrovial en el asunto de las reformas interiores, especialmente en lo que concierne a la colocación de barras de seguridad en las ventanas de la fachada. El director presionará a la empresa para que dichas barras sean colocadas."

En una de les actes anteriors havíem vist que les obres del nou edifici estarien acabades en el mes de febrer, aquí podem veure que tenen previst finalitzar-les al mes de juliol, i que al setembre ja podrien començar les classes de forma provisional. Tot i que quedava poc temps per començar el següent curs, seguien havent-hi deficiències en la construcció.

4.5. Actes, p. 01, 20/09/1983

"Tot seguit la secretaria informa breument de les gestions fetes per la Junta durant el juliol i part del setembre de cara a assegurar que el centre es pogués obrir el 3 de setembre. Informa primerament de les gestions fetes a Ferrovial, Ajuntament i Serveis per a assegurar que el centre disposaria d'aigua, llum, gas, constatant que malgrat les dites gestions el 20 de setembre només es disposa de l'alta de la llum. A continuació informa de tot el que s'ha pressupostat el juliol per a agilitzar la posta en marxa de l'Institut (retolació, portes blindades, reixes casa del bidell, empresa neteja de vidres, mampara bidells, material de neteja industrial...). Finalment informa de les deficiències

d'equipament del nou centre i posa en coneixement dels professors la dotació que ens manca i remarca especialment la dotació que encara falta als seminaris.”

Un fet destacable d'aquesta acta és que es comença a utilitzar el català en la redacció, ja que aquests fragments estan redactats literalment. Aquesta es troba redactada en un llibre diferent del llibre d'actes II.

Tenien previst tenir acabat el centre el 3 de setembre, però es torna a repetir una situació que hem vist anteriorment, encara hi havia deficiències i no es va complir amb aquesta data. En aquest cas, ens trobem a 20 de setembre, i el centre encara no disposa d'aigua ni gas.

També parla en aquesta acta sobre unes gestions realitzades al juliol per tal d'agilitzar la posada en marxa del centre. Malgrat tot, seguien havent-hi altres deficiències.

En conclusió, en aquestes actes podem veure d'una forma més subjectiva i entendre millor els últims moments de la lluita pel tan volgut Institut.

5. RECORDEM AMB...

5.1. Roser Solà

Roser Solà i Montserrat és una dona amb una relació molt estreta amb el centre. És doctorada en història i mestra. Abans d'arribar a l'Institut Sant Andreu va treballar a altres escoles com Pla de Fornells i Ton i Guida. Després va realitzar oposicions i li va tocar marxar a Manresa. Després d'estar en Manresa va començar a l'Institut Sant Andreu. Va participar d'una forma molt activa en les lluites per demanar l'Institut dels anys 70 – 80. Formava part d'un organisme anomenat Comissions de Mestres on organitzaven totes les lluites per demanar un centre d'educació secundària a Nou Barris, per tant, la Roser va participar des dels orígens en aquesta dura lluita. En el moment en què es va obrir l'Institut, l'any 1976, ella estava a Manresa i no va poder fer classes a l'Institut fins a l'any 1979. A partir d'aquest moment va estar sempre al centre, realitzant diferents càrrecs entre ells cap d'estudis (1983-1986) i directora uns anys més endavant. Va tenir un petit parèntesi de tres anys en els quals va estar a Nicaragua amb una Comissió de Serveis. Finalment, es va jubilar en l'any 2000.

Situació política i social

Com acabem de veure a la introducció anterior, Roser va arribar al centre l'any 1979. Recordem que en aquell moment es troben en una situació política complicada: *“la situació política del naixement de l'Institut va afectar molt”*, aclareix la Roser. Eren els últims anys del franquisme, que va acabar amb la mort de Franco l'any 1975. L'any següent, el 1976, comença l'Institut. *“Per tant, era l'època que tothom provava tot, la plena transició”*. Destaca molt la situació que es va trobar, ella parla *“d'ebullició llibertaria”*, durant l'entrevista la Roser parla molt de tot aquest moviment llibertari. *“Una de les coses que més em va cridar l'atenció eren els claustres, podíem començar un claustre a les quatre de la tarda i a les onze o les dotze de la nit encara seguíem amb el claustre, perquè hi venia tothom, hi venien els conserges, els pares, alumnes...”* m'explica. Aquest moviment llibertari pretenia trencar amb el règim franquista i tot l'autoritarisme que hi havia en aquella època, la Roser em continua explicant: *“no hi havia notes, no es feien exàmens, els alumnes entraven a classe si volien... els bons llibertaris pretenien arribar a la consciència de l'alumne i que per tant, l'alumne hi anés a l'escola perquè volgués, que fos una decisió personal”*. Ens podem imaginar com era aquella situació, ja que deixar les portes obertes a uns adolescents acostumats a un altre sistema educatiu, de vegades es feia una mica insostenible. Tot i així, la Roser m'explica que la relació entre professorat, sobretot al seu seminari de Geografia i Història, va ser molt agradable *“amb excepcions d'aquells que feien la vida bastant difícil”* diu ella referint-se a aquells amb un ideal llibertari més radical, *“pels que teníem ganes de treballar de vegades ens feien la vida una mica difícil”*, torna a repetir. Tot això fa referència a tota la situació política que hem vist abans al marc teòric, ara podem entendre-ho una mica millor i des d'un punt de vista més personal.

A part de tota aquesta situació, es trobaven en una situació social mot greu. *“El problema era que l’any 1970 es va introduir la Llei General d’Educació que va canviar la llei anterior passant a fer obligatòria l’educació fins als 14 anys, que era l’EGB. Però és clar, aquí, a la zona de Nou Barris va arribar molta migració jove, i aquells que als anys 70 havien començat l’EGB, als anys 79 - 80 eren una quantitat d’alumnes que havien d’estudiar, però no estava previst, llavors hi havia les escoles de primària però no hi havia instituts. Per tant, era una quantitat tremenda de gent potencialment alumne de secundària però sense els instituts de secundària. Això va ser el que va unir a més gent de tots els barris”,* amb aquesta explicació la Roser em va aclarint i ens ajuda a prendre consciència del gran problema que patia el barri. Continua parlant-me de la situació: *“Jo recordo que formant part d’una Comissió de Mestres, que en l’època franquista era una comissió en la clandestinitat, recordo que ens repartíem i anàvem a fer xerrades a les escoles per fer-los veure, amb uns anys d’anticipació, el que passaria quan els seus fills acabarien l’EGB, que es trobaven que no tindrien on anar a fer una secundària i haurien de marxar forçosament del barri. Per tant, ja hi havia una conscienciació bastant forta entre els pares i mares d’aquests alumnes, els professors, els mateixos alumnes i l’Associació de Veïns, que havien sigut molt actives anteriorment”.*

Les associacions que van participar a la lluita pel centre i les manifestacions

A continuació deixem una mica enrere tots aquests problemes socials i passem a parlar de les associacions i agrupacions que van lluitar per l’Institut Sant Andreu. Puc notar una gran il·lusió en les paraules de la Roser en tractar aquest tema. Com ja hem vist en el marc teòric, les l’Associació de Veïns va tenir un paper molt important, junt amb la unió de professorat, alumnes, pares i mares... *“L’origen del Sant Andreu era realment una força de lluita molt bonica, perquè eren totes les forces vives, l’Associació de Veïns, els pares, els alumnes, els mestres... això va ser una cosa molt bonica perquè va haver-hi molta participació per part de tothom”,* aquestes són les paraules de la Roser. A la pregunta si ella havia participat en alguna de les tantíssimes manifestacions que es van fer, ella em respon amb molta decisió: *“a totes”.* En aquest moment riem, i tot seguit em continua explicant: *“haviem fet manifestacions, havíem tallat la meridiana, havíem tallat el pont del Dragó, vam fer sentades a la plaça de la República, a Llucmajor... les manifestacions eren constants, havíem fet abans per aconseguir l’Institut, després per aconseguir la tanca, per aconseguir el pati... per a cada cosa havíem de fer una manifestació”.* A mesura que va avançant l’entrevista i amb les paraules de la Roser, em vaig ficant més en aquella situació.

L’etapa de barracons

Després de parlar de les grans unions de lluita que es van formar, li pregunto sobre els barracons, un tema que des que vaig llegir la història em va causar molta curiositat. Un dels problemes que va sorgir en aquesta època va ser el tema de les drogues, *“durant el franquisme de drogues i tot això res, però en el moment de la transició va ser que*

tothom... i com que els barracons estaven en un descampat i quedaven tancats i hi havien uns racons fabulosos on els joves es drogaven, venien els de fora i els nostres també ho provaven, és normal". Aquest va ser un dels primers problemes més complicats que van sorgir als barracons. Com ja sabem, l'estança als barracons no va ser gens fàcil, un altre problema molt greu que va abastar aquest període van ser els robatoris. "No podíem deixar res a l'Institut, per exemple, els professors del nostre seminari, que teníem un projector per passar diapositives, ens havíem d'emportar el projector a casa perquè si no ens el robaven", posa com a exemple la Roser per mostrar fins a on podia arribar aquella situació de desprotecció. A més, als barracons havien de treballar en unes condicions físiques molt dures, el fred va ser una d'elles. "Aparentment hi havia una calefacció que era elèctrica, però quan s'encenien totes les estufes saltaven els ploms perquè no hi havia prou potència i passàvem un fred tremendo", a continuació la Roser m'explica una anècdota relacionat amb aquest tema del fred: "jo recordo que una vegada em vaig emportar un termòmetre a la classe per demostrar el fred que feia, i fèiem classe a nou graus, dintre de classe estàvem tots amb bufanda, abrigadíssims". Amb això ens podem imaginar encara millor i posar-nos en la pell d'alumnes i professors que feien classe en aquelles condicions. Però no tot era dolent, la Roser parla també de la bona relació que hi havia: "un altre record que tinc és que com que no hi havia pràcticament sala de professors, només hi havia la secretaria, tots anàvem a parar allà i llavors, el fet que ens haguéssim de reunir tots feia que hi hagués molt més caliu entre el professorat, perquè ens vèiem molt i compartíem molt" sempre remarcant aquells professors més difícils amb l'ideal anarco-llibertari. Però cada cop la situació respecte a les condicions anava a pitjor, "es va agreujar tant tant tant la situació, la destrossa... els alumnes arribaven a rebentar les portes que eren de fullola i les feien servir per raquetes de ping-pong, posaven unes quantes taules juntes i jugaven a ping-pong amb les paletes fetes amb les fustes de les portes, per dir-te com estava l'institut". Tot i així, hi havia un ensenyament molt actiu a l'Institut Sant Andreu, "vam fer moltes sortides, i pedagògicament jo crec que l'ensenyament al centre era bo, tot i que hi havia aquesta idea llibertària, no notes, no exàmens, costava molt controlar la situació... però l'ambient era bo i el que més recordo va ser el deteriorament progressiu que va anar-hi havent. També hi havia altres coses maques, fèiem una setmana cultural, fèiem pel·lícules de cine i uns fòrums de cine molt macos...". En resum, "hi ha com un inverso i reverso en la història dels barracons, hi havia coses molt maques i d'altra banda destrosses i una dificultat interna nostra del professorat que era exageradament anarco". La Roser també descriu la relació entre alumne i professorat d'una forma molt positiva "érem quasi companys, precisament la idea llibertària pretenia suprimir tota la idea d'autoritat, d'obediència..., per tant la relació era molt amical i es va mantenir durant tot el temps dels barracons". L'ideal llibertari del qual tant em parla la Roser ("que a més de la ideologia de fer un institut nou, sense autoritat... hi havia el fet de mantenir el seu lloc de treball") es va mantenir sobretot durant el primer i segon any dels barracons, amb el pas del temps es va anar fonent amb l'arribada de nou professorat i van anar passant a

l'horari nocturn. *"El nocturn si que va ser la bandera de l'anarco, tot i que també hi havia gent que tenia ganes de treballar"*.

El pas dels barracons al nou institut

Deixant enrere tota aquesta difícil i bonica etapa als barracons, ara ja amb les idees més clares, la meua pregunta era *"que va suposar el pas dels barracons al nou institut?"*. Està clar que va ser un gran canvi i molt positiu, però quin record té la Roser? Primer parlem respecte a les condicions en l'espai: *"això va ser una cosa importantíssima, vam pensar que era el moment clau perquè els mals hàbits desapareguessin i realment ho vam aconseguir. Jo en aquest moment, com a cap d'estudis, em vaig entregar tot el que vaig poder per aconseguir que no hi hagués ni una pintada, que no hi hagués res... a més era tot més espaiós, els passadissos eren molt més amples, teníem calefacció... va haver-hi un canvi radical"*. Tot i que encara hi havia el problema del pati, entre altres, el canvi va ser molt significatiu, els alumnes també van decidir cuidar el centre: *"Els alumnes van fer una reflexió que allò s'havia de cuidar, vam arribar a aconseguir que sentissin que veníem d'una cosa horrorosa i que allò s'havia de cuidar, els alumnes van respondre molt"*. Seguien havent-hi problemes amb les drogues, m'explica la Roser, però el centre es va implicar molt en realitzar activitats esportives, extraescolars, sortides... *"Es donava canxa per què els alumnes poguessin sentir l'Institut seu"*. Tot això respecte a les condicions en l'espai, però que va suposar la creació del centre per al barri? Després d'aquella llarga lluita el barri havia aconseguit allò que tant esperava i volia, la Roser respon a la pregunta amb una afirmació, penso que molt encertada:

"Va ser un mitjà de transformació d'un barri obrer al qual se li havien negat les possibilitats de formació i d'educació a una possibilitat d'un canvi social important."

5.2. Anna Almuni

Anna Almuni és una antiga professora de matemàtiques de l'Institut Sant Andreu. Va arribar al centre l'any 1980, en l'època dels barracons, com a professora en el règim nocturn. L'any següent va començar a treballar en diürn. Els dos últims anys de la seva estança a l'institut, 1987-1988, va ser cap d'estudis. L'Anna els vuit anys de feina a l'Institut Sant Andreu com una experiència molt bona.

Situació política i social

Després d'aquesta introducció, comencem amb l'entrevista. Comencem a parlar sobre com va afectar la situació política i social en el funcionament del centre. *"Jo distingiria quatre etapes d'aquest feedback de la realitat no només política, sinó sociopolítica"* diu l'Anna, remarcant molt l'estreta relació entre la situació política i social. Parla a partir de l'any en què ella va arribar, el 1980, i m'explica que en aquell moment la majoria de professorat era contractat, és a dir, sense oposicions, i canviava constantment. *"La forma d'accés d'aquells professors al claustre era evident que era per certes pressions de l'entorn de les associacions del barri. Hi havia un funcionament absolutament assembleari"*. És a dir, la major part del professorat era imposat per les associacions. A continuació, torna a repetir un dels temes que hem vist anteriorment, tant a l'explicació de la història del centre com en l'entrevista amb la Roser: els llargs claustres. *"Jo recordo claustres de tot el dia, des del matí fins a la nit, on hi participava tot el personal, docent, no docent, alumnes..."*, aquesta situació provocava un gran esgotament que feia que molts professors marxessin. A més, hi havia una gran falta de claredat a l'hora de prendre les decisions. Eren moments difícils en els quals la pressió social sobre l'institut era molt forta: *"El naixement de l'Institut havia provocat aquest condicionament, i també, evidentment, la pressió política del moment va incidir molt en les pressions socials que vivíem"*. L'Anna recorda el cop d'estat del 23 de febrer de 1981: *"Jo allà vaig viure ni més ni menys que el 23F, no puc deixar de recordar la reacció de molt professorat de fugir de Barcelona"*. A continuació m'explica una anècdota que mostra el funcionament assembleari del centre: *"recordo que a la primera junta d'avaluació que vaig anar de nocturn a l'institut, era l'única persona amb oposicions, i em van dir: les notes les posem entre tots"*, clar exemple de l'ideal que hi havia al centre, del qual ja hem parlat anteriorment, sobretot en l'època dels barracons. L'Anna em parla també en diverses ocasions d'un antic company de matemàtiques (Josep Maria Brunat), *"després les coses van anar canviant una mica, i l'any següent va arribar en Brunat i a nivell de matemàtiques vam fer molta pinya i llavors ens en vam sortir"* i remarca aquella situació i aquell sistema, *"però no era per sortir-se'n, era un malson"*. Aquesta seria una primera etapa de les quatre que en distingeix l'Anna, ella remarca que en aquell moment feia classes a nocturn, i que la situació es vivia d'una altra manera, *"no eren moments fàcils"*. Continuem amb l'entrevista, l'Anna comença a explicar-me aquesta segona etapa que ella distingeix, per situar-nos, estem parlant d'abans del canvi al nou institut, els dos

últims anys de barracons. Ara ens endinsem una mica en les condicions que es vivien als barracons: *“Les condicions a l’Institut eren d’extrema pobresa, o precarietat més aviat. Hi havia goteres a les aules, cap cosa amb clau, robatoris a secretaria, impossibilitat de tenir una biblioteca... era molt difícil aquella etapa”*. L’Anna recorda un moment molt dur que va haver de patir als barracons i que reflecteix la gran manca de seguretat que hi havia: *“Un grup de gent jove van entrar a una aula amb cadenes mentre feia classe i van atemorir a l’alumnat. Com que els barracons estaven dividits en dues parts per un pati, podies estar sola en un barracó amb els alumnes”*. La realitat dels anys 90 al Nou Barris no era fàcil, la situació de drogues, de la qual la Roser també ens va parlar, es va patir en aquella època als barracons, *“vam viure situacions d’alumnes molt greus, no hi ha paraules per dir el patiment que allò suposava”*, explica l’Anna amb un to d’angoixa, *“jo no he patit mai en cap centre lo que vaig patir allà, no personalment, sinó veient situacions molt límits”*. També destaca el començament de la introducció del català, *“hi havia algun professor que hi posava totes les pegues possibles”*. A banda d’aquests mals records, un fet més positiu va ser que en aquest moment va començar a arribar professorat amb oposicions i l’ambient dels claustres es va anar tranquil·litzant, *“era gent que volia treballar, que venia de fora, no del mateix barri, per tant no venia per pressions socials del barri, i va començar a canviar la visió sobre el funcionament del centre”*. La tercera etapa de la qual em parla l’Anna s’inicia ja amb el canvi dels barracons al nou centre. En aquest moment es va anar normalitzant la situació: *“era una altra etapa que no tenia res a veure amb l’anterior”*. En aquesta etapa estava la Roser com a directora del centre, i tot i que també va ser difícil, va començar a haver-hi una certa estabilització. L’última etapa de la qual parlem és quan va començar la Paqui Sánchez com a directora, en aquell moment l’Anna era cap d’estudis. Van instaurar el consell escolar i ja hi havia una situació molt més normalitzada que en les etapes anteriors. *“Jo penso que han sigut quatre etapes molt diferenciades, però sobretot va haver-hi un canvi molt fort entre l’etapa de barracons i l’etapa posterior”*, finalment l’Anna va marxar del centre en l’any 1988.

Les associacions que van participar a la lluita pel centre i les manifestacions

Continuem amb l’entrevista, sobre les associacions l’Anna remarca la gran importància de l’Associació de Veïns, però m’explica que desconeix informació sobre aquest tema. En parlar sobre les manifestacions per la creació del centre, tot i que ella no hi era en aquell moment perquè havia acabat la carrera fa poc i treballava al Menéndez i Pelayo, recorda *“molts diumenges sortíem amb una colla, i sortíem per la Meridiana, jo t’asseguro que era un malson també, perquè la majoria de vegades havíem d’inventar camins alternatius per anar on volíem anar, perquè la Meridiana molts diumenges al matí estava tallada a causa de les manifestacions”*.

L'etapa dels barracons

L'Anna recorda sobretot la situació als barracons, i té moltes anècdotes: *"Dels barracons recordo moltes imatges i que valia la pena treballar-hi, era treballar per aconseguir un canvi social, era treballar per la transformació social a partir de l'educació. Després la situació es va normalitzar, però els tres anys que vaig estar als barracons, estava treballant per un alumnat que només des de l'educació se'n sortiria i valia molt la pena educar al preu que fos"*. Tot i que ja hem parlat abans sobre aquelles condicions de precarietat molt dures, ara retornem al tema. *"La primera vegada que vaig arribar al centre, el primer dia que vaig posar els peus al centre, al mes de setembre que encara no hi havia classes, havia plogut molt. Quan vaig arribar, tot el professorat estava amb els pantalons arremangats recollint aigua"*. M'explica també altres records que exemplifiquen clarament la manca de seguretat que hi havia als barracons: *"Els alumnes descargolaven les xapes del sostre dels barracons i entraven a robar el poc material que teníem", "un dels presidents de les Associacions de veïns va fer un búnquer de ciment per guardar actes... i tot i així de vegades teníem disgustos"*. L'Anna segueix recordant tots aquells aspectes negatius: *"Tinc imatges de veure rates, tinc imatges de dir-li a mitja classe a un alumne que anés a tirar l'aigua d'un cubell perquè ja estava ple, tinc records de molta, molta precarietat, de donar classes amb guants, amb abric, amb bufanda... feia un fred espectacular i no hi havia cap manera d'escalfar-se"*. Però a banda d'aquelles condicions tan pèssimes, que ens fan pensar que a l'Institut Sant Andreu no hi havia res de bo, també ens recorda altres anècdotes molt positives: *"Tinc molt bons records de l'alumnat, impressionants"*, sobretot recorda un curs amb molta il·lusió, *"vam aconseguir fer sortides, que els nanos passessin de curs, jo vaig ser tutora d'aquell curs dos anys i va ser de les millors experiències"*. *"També tinc molt bons records de treballar amb alguns companys, tot i que no amb tots"*. L'Anna recorda també amb molt d'afecte a alguns dels seus companys i el fet de treballar amb ells: *"recordo molt agust el temps de treball, sobretot quan vaig formar equip amb la Paqui i en Lluís, va ser una etapa de treball, de posicionament, de què ens van posar contra les cordes i nosaltres no vam cedir, d'allò que dius: hem treballat a consciència"*. En conclusió sobre els barracons: *"recordo coses molt dures, però si et dic la veritat, l'Institut Sant Andreu és dels millors records que tinc de la meua etapa educativa"*.

Sobre la Roser Solà i la Paqui Sánchez, les altres protagonistes de les entrevistes del meu Treball de Recerca, l'Anna em diu una afirmació que em sembla molt emocionant: *"som tres mons diferents, però des del meu punt de vista, les tres som persones que creiem en una educació transformadora, en la transformació a través de l'educació"*.

El pas dels barracons al nou institut

Per últim, parlem sobre que va suposar el centre per al barri i com van ser els primer anys al nou edifici: *"Jo crec que els barracons era el triomf del barri sobre el sistema, i quan vam arribar a l'edifici, es va estabilitzar la situació. És a dir, els barracons era el*

triomf del barri que a base de tancaments, de manifestacions, de pressions... havia aconseguit un centre educatiu". Els primers anys al nou edifici van ser una mica complicat alhora d'adaptar-se al gran canvi que suposava: "El professorat que vam passar, que estàvem acostumats a treballar amb mínims, ens vam tenir que ajustar perquè les despeses eren molt grans, als barracons no hi havia gairebé despeses, i ens van tenir que posar d'acord, això va ser molt difícil". Cadascú volia una cosa diferent "hi havia qui volia que el seu seminari fos magnífic, hi havia qui volia unes bones instal·lacions de biblioteca, de laboratoris... eren apostes diferents i va ser un moment difícil, va ser com passar de la pobresa a la riquesa, jo diria que a la pobresa estàvem tots més units, però finalment vam tirar endavant". "Va costar molt el prendre decisions, però hi havia persones molt valuoses en el claustre, amb molta visió educativa en aquell centre, i això va ajudar molt". D'aquest moment l'Anna també té molt bons records, tant positius com negatius. Recorda moments molt durs com la mort de tres alumnes i altres moments molt durs. Però també recorda festes, viatges, partits de futbol de professors contra alumnes... i així acabem l'entrevista entre riures, recordant aquells bons moments.

"Jo des de llavors tinc amistat amb alguns professors i amb alguns alumnes, vol dir que la relació va ser molt potent en aquella època, el tipus de relació que es creava en l'Institut Sant Andreu era d'una immensa amistat, vam haver de sortir del pas de coses que vistes des d'ara son anecdòtiques però que llavors van ser molt dures".

5.3. Paqui Sánchez

Paqui Sánchez va ser professora de l'Institut Sant Andreu durant 32 anys. Va arribar a Barcelona l'any 1976, i l'any 1978, després de fer les oposicions, va començar als barracons de l'institut. Ella vivia molt a prop del centre i havia sentit l'ambient que es respirava al centre i li va agradar molt. Durant la seva estança als barracons va tenir el seu primer càrrec com a vicesecretaria durant un any. Més tard va realitzar el càrrec de vicedirectora durant quatre anys, també va ser coordinadora pedagògica i per últim, va fer el càrrec de directora durant dotze anys.

Situació política i social

Com podem veure, Paqui Sánchez ha estat una figura molt important per al centre i ha realitzat molts càrrecs diferents. Després d'haver fet aquesta introducció sobre la seva relació amb el centre, comencem amb l'entrevista parlant sobre com va viure ella la situació política i social del moment. *"Aquell període jo el recordo com una època d'una il·lusió enorme, i d'esperança de l'arribada de la democràcia"*. M'explica que va ser una època de gran participació, sobretot en zones com Nou Barris, on els sindicats van tenir una gran importància, *"els sindicats de l'ensenyament, al qual jo pertanyia eren importants, es celebraven assemblees, assemblees molt vives, molt dinàmiques"*. Més endavant, quan es va començar la democràcia, van començar a establir-se altres òrgans de govern democràtic on es prenen les decisions en grups més petits. La Paqui remarca molt la participació, paraula que caracteritzarà amb l'institut en varies ocasions: *"un exemple és la participació de la que va ser fruit aquest institut, la participació dels veïns"*. Quant a la situació social, es tractava d'una situació de precarietat pel que fa a centres d'educació secundària: *"en tot Nou Barris hi havia més de 400.000 habitants i no tenia cap centre d'educació secundària"*.

Les associacions que van participar a la lluita pel centre i les manifestacions

En relació a la situació social, continuem amb la pregunta posterior sobre les associacions que van intervenir a la lluita per l'Institut Sant Andreu. *"Lligat amb l'anterior, efectivament, aquest institut com sabem es fruit de la reivindicació dels veïns i veïnes del barri Sant Andreu i tot Nou Barris", "primer les associacions veïnals es van moure reivindicant un centre d'educació secundària al barri"*. M'explica que el centre més proper era el Sant Josep de Calasanç, al carrer San Quintin, que quedava molt lluny. Després d'aconseguir l'institut, es van sumar a la lluita altres associacions importants: *"una vegada que ja es va aconseguir l'institut, va ser l'Associació de Pares de l'institut, la qual sempre ha estat un puntal"*. A continuació parla de la bona relació amb els pares: *"jo recordo sempre haver tingut una relació de col·laboració, d'ajut, de confiança mútua entre l'Associació de Pares i abans també amb l'Associació de Veïns (...) sempre hem tingut una relació de mútua confiança, ells en nosaltres i nosaltres en ells i elles"*, la Paqui remarca amb molta il·lusió aquesta bona relació que hi havia, *"han estat d'un dels punts més importants que dona a aquest institut un caire i un ambient especial"*. També

m'explica que aquesta situació de confiança es manté també en l'actualitat, *"van ser molt importants i ho continuen sent, ho han estat des del principi"*. Durant tota l'entrevista la Paqui em transmet molta il·lusió i parla amb molt d'orgull sobre el centre: *"jo sempre he pensat que l'institut, com que devem la nostra assistència a ells, em d'estar sempre donant el millor servei públic, perquè existim gràcies al barri, gràcies als pares i mares preocupats per l'educació dels seus fills i filles, i això és un orgull"*.

Aquesta part anterior fa referència a les associacions participants a la lluita, però, quin record té la Paqui de les manifestacions? Ella, com ja he dit abans, va arribar al barri en l'any 1976, quan les coses ja estaven en marxa. *"De les primeres manifestacions vaig participar en alguna però una mica des de fora, perquè no coneixia a ningú. Jo veia que es reunien pares, professors, veïns del barri..."*. Més tard, l'any 1978, quan va arribar a l'institut va participar en totes les manifestacions que es van produir. *"El record que tinc és una mica més llunyà del que tinc quan estava aquí, efectivament"*. Jo li pregunto sobre les manifestacions que es van fer més endavant, ja en el nou centre, per demanar el pati entre altres coses: *"anàvem amb els alumnes de vegades per fer més pressió, recordo un alumne que d'una manera absolutament fantàstica li va dir al delegat d'educació: escolti és que quan sortim al pati ens em de quedar a les voreres, a les cantonades... i nosaltres volem tenir un espai on jugar"*. *"En totes les manifestacions de després si que hi vaig participar, per suposat, i a més a més convençuda"*, i torna a fer referència als pares, *"també aquí recordo una col·laboració dels pares, que penso que no podria haver estat millor"*.

L'etapa dels barracons

Després d'estar parlant sobre totes aquelles manifestacions, continuem amb l'etapa als barracons i les condicions que es patien allà, centrant-nos primer en les condicions físiques. *"Als barracons l'espai era molt més reduït, no hi havia seminaris, ni departaments i havia un petit espai al qual anomenàvem sala de professors, però era molt més petit que un seminari avui"*, com ja hem vist en diverses ocasions, l'espai era un dels problemes més destacats, junt amb els robatoris. *"Teníem un laboratori que els aparells quan arribaven vacances ens els havíem de portar a casa, perquè l'institut estava absolutament desprotegit en qüestions de seguretat"*, *"ens repartien tot el material i ho portàvem a casa i després al setembre el tornàvem, aquesta era l'única manera de mantenir-lo una mica, ja que a l'estiu podia passar de tot, bueno a l'estiu i un cap de setmana..."*. En conclusió, les condicions físiques eren molt deficientes, afirmació en la qual coincideixen les diferents professores entrevistades. *"Els últims anys, del 78 al 82, es van anar degradant encara més"*, *"recordo que plovia i entrava l'aigua, recordo haver donat classes amb paraigües, les finestres estaven destrossades, hi havia calefacció però no funcionava..."*. Tot i així, aquestes condicions van crear un vincle molt fort entre professorat: *"s'ha de dir que com que no teníem molt d'espai, havia molta proximitat física entre professorat i com que tots estàvem amb la idea de: vinga, això ha de funcionar! La veritat és que jo tinc un record bastant entranyable de la relació entre*

el professorat". En passar al nou centre i tenir més espai, m'explica la Paqui que fins i tot van trobar a faltar aquells moments de més companyia i proximitat.

El pas dels barracons al nou institut

Per últim parlem del pas dels barracons al nou institut, i que va suposar aquest moment. *"Va ser una millora innegable"*, afirma la Paqui amb alegria. *"Una millora efectivament en condicions físiques... en tot, les dotacions dels seminaris era absolutament fantàstica, ens trobàvem como niños con zapatos nuevos"*. Tot i així sempre quedaven coses, per exemple faltava la biblioteca, el pati... *"quedaven moltes coses per aconseguir, però com a mínim teníem un nou edifici, i es tractava d'anar completant, així és com ho vam fer"*. També m'explica un anècdota molt interessant que demostra la gran demanda de places al centre: *"en l'any 85-86, quan jo estava a la direcció van néixer tres instituts, el Galileo, el Roger de Flors i un tercer que ara ha passat a ser una escola d'arts, fills de l'institut, ja que teníem 300 sol·licituds i nosaltres només podíem acceptar 90. Recordo que vam haver de distribuir als alumnes que no cabien aquí en altres instituts que s'anomenaven extensions del Sant Andreu"*. La Paqui també va viure moments molt difícils al centre, però tot i així ella recorda els més emocionants i ho explica amb molta positivitat: *"aquí també vam patir assalts i robatoris d'ordinadors, i va arribar un moment que vam posar una alarma i es van anar millorant les mesures de seguretat"*, *"però tot i que vam tenir algun problema, també teníem l'orgull de tenir un institut com déu mana, perquè els barracons ja estaven degradats i això contribueix també a una sensació de desídia, no eren evidentment les condicions que es mereixien ni els alumnes, ni les famílies, ni els professors... aquest institut va ser això que mereixem tots i el barri"*.

Respecte a que va suposar la creació del centre per al barri la Paqui respon: *"A mi m'agradaria dir que va ser un orgull, va suposar un orgull i un servei públic que ha estat molt útil al barri"*, *"una de les coses que he apreciat i agraiït sempre molt, és que els pares valoraven molt l'educació dels fills i valoraven molt que ens preocupessin de donar el millor servei públic possible"*. *"Evidentment que hi ha llums i ombres, però jo sempre prefereixo recordar les llums i sempre s'ha intentat buscar les llums, tot i que s'ha pogut cometre algun error sense cap mena de dubte"*, m'explica sempre amb un to molt positiu. La Paqui recorda també a antics alumnes i expressa la il·lusió que li fa retrobar-se amb ells i veure que han arribat molt lluny. *"Això és un orgull"*. *"Una de les característiques d'aquest institut és que és molt participatiu"*, torna a utilitzar el terme que ja havia utilitzant anteriorment, *"participant s'aprèn molt, m'ho deia fa poc un antic alumne: és que allà no només apreníem assignatures, apreníem a viure a convida, a ser persones cíviques... i això és molt important"*. També em fa referència a l'institut com *"un crisol multicultural"*, abans de persones de tot arreu d'Espanya, i ara de persones de molts països del món, *"i això és molt enriquidor"*.

"Jo vaig venir aquí amb il·lusió i al final de la meua vida professional he dit: com és que m'he quedat aquí sempre? I es que jo penso que em va atrapar d'una manera tan

fantàstica que no tenia ganes de marxar, perquè em pensava que no trobaria el que havia trobat aquí”.

I així acabem l'entrevista, seguint recordant moments especials per a la Paqui en l'Institut Sant Andreu.

6. ANÀLISI DE LES ENTREVISTES

Per concloure l'apartat anterior realitzaré un anàlisi i una valoració de les entrevistes, on podrem veure aquells aspectes més importants.

La primera de les entrevistes, amb Roser Solà i Montserrat, és la més llarga. En aquesta, l'entrevistada aporta una visió molt més general de tota la història del centre i dóna un punt de vista més objectiu, tenint en compte també que les preguntes en aquesta primera conversa eren més, i menys concretes. Com podem observar, Roser detalla més la situació política i social i l'època als barracons.

La segona entrevista, amb Anna Almuni tenia unes preguntes més concretes. L'entrevistada parla des d'un punt de vista més subjectiu, a diferència de la primera. En aquesta podem observar que l'entrevistada posa més èmfasi a aquells moments més difícils que li va tocar viure. Es centra sobretot en l'explicació de la situació política i social i en l'època de barracons.

A diferència d'aquesta última, la tercera entrevista amb Paqui Sanchez, té un to molt optimista i es basa molt més en aquells moments positius. En aquest cas, l'entrevistada respon d'una forma molt més concreta a les preguntes, posant molt més èmfasi a les associacions que van participar en la lluita per l'institut i en el pas dels barracons al nou centre, al contrari de les anteriors.

Després de finalitzar les entrevistes, tot i que podem trobar moltes diferències en el punt de vista de cadascuna d'elles, podem observar que totes tres conceben el concepte de canvi social, és a dir, durant l'entrevista fan referència al canvi social i veuen l'educació com a forma de transformació. A això es deu la gran importància de l'Institut Sant Andreu, que ha estat una forma d'accés a l'educació i la cultura en un barri obrer on no hi havia cap centre d'educació secundària.

Comparteixen també que el centre no era tan sols un lloc on s'ensenyaven assignatures, sinó que va ser un espai on van conèixer moltes persones diferents, arribant a crear un vincle molt estret. A més, un fet que trobo molt emocionant és que tant Roser, com Anna, com Paqui, coincideixen en què, tot i haver estat una de les èpoques més difícils de les seves vides i haver patit moments de gran precarietat, recorden el temps que van estar a l'institut com una de les èpoques més enriquidores de les seves vides i parlen de les seves vivències amb una gran il·lusió. Una il·lusió que han aconseguit transmetre amb les seves paraules durant cadascuna de les entrevistes realitzades.

7. CONCLUSIONS

Després d'haver fet una recerca durant mesos sobre la història de l'Institut Sant Andreu, he pogut arribar a la conclusió que aquest centre és la recompensa als esforços que van realitzar durant molts anys els col·lectius i associacions dels barris Sant Andreu i Nou Barris per aconseguir allò que tant volien: un institut on els alumnes del barri poguessin continuar estudiant després d'acabar els estudis d'educació primària. Va ser l'oportunitat de poder accedir a l'educació i la cultura en un barri obrer, on es vivien situacions difícils. Penso que la lluita per l'Institut Sant Andreu és un gran exemple de què amb dedicació, amb molt d'esforç i amb constància podem arribar a aconseguir allò que ens proposem, per molt difícil que sigui.

Com ja hem vist durant tot el treball, no va ser una lluita fàcil, van aparèixer molts obstacles durant tot aquest procés i es van viure moments molt durs i de gran precarietat. Tot i així, he pogut comprovar de primera mà que el record que es té actualment de la lluita pel centre és molt positiu, totes les persones entrevistades recorden el seu pas per l'Institut Sant Andreu com el millor moment de la seva etapa educativa i això és deu al clima de companyia i proximitat que es va anar creant a causa d'aquelles situacions que es van haver de superar. Cal destacar també que, tot i que el meu objectiu es centrava en l'any 1983, el pas pels barracons va ser una de les experiències més recordades i destacades.

Gràcies a aquest treball he tingut l'oportunitat de conèixer més a fons la història de l'Institut Sant Andreu i del barri La Prosperitat. Ha estat una experiència molt enriquidora i gratificant per a mi haver pogut reviure aquells moments junt amb algunes persones que van viure tot aquest procés en primera persona, i que amb les seves paraules i els seus records han sabut transmetre'm tota la seva il·lusió i emoció. És molt bonic veure com la unió de moltes persones per lluitar i aconseguir allò que tant volien, deixant de banda totes les seves diferències, va acabar donant els seus fruits.

Per últim, només vull remarcar que, tot i que no ha estat fàcil realitzar aquesta recerca, i en alguns moments sentia que mai acabaria aquest treball, crec que ha valgut la pena tot l'esforç i el temps emprat. Sento que he crescut com a persona, ja que he hagut de superar situacions durant la realització d'aquest treball que mai abans havia viscut i em sento molt satisfeta amb la feina feta. Espero que aquest treball serveixi per transmetre la importància de l'Institut Sant Andreu a totes aquelles persones que ho llegeixen.

7.1. Altres propostes d'investigació

Durant la realització d'aquest Treball de Recerca se m'han anat acudint diverses propostes d'investigació sobre el tema des d'altres punts de vista.

- La lluita pel centre des del punt de vista dels veïns del barri. Em sembla que també podria ser molt interessant treballar aquest des d'aquesta perspectiva.
- La lluita pel centre des del punt de vista de pares i mares.
- La història del centre relacionada i des del punt de vista dels PNN (Personal No Docent).
- Investigació sobre tots els fets que van propiciar la lluita pel centre i investigar si aquesta situació es tornés a produir en l'actualitat, com es viuria.

8. FONTS D'INFORMACIÓ

8.1. Bibliografia

SOLÀ I MONTSERRAT, Roser. *L'Institut Sant Andreu Valldaura: Els fruits d'una llarga lluita*. Editat per I.B. Sant Andreu-Valldaura. Barcelona. 1994.

8.2. Webgrafia

Arxiu històric de Roquetes:

http://arxiuhistoric.blogspot.com.es/2012_10_01_archive.html

[Última consulta: 19/12/2016]

FISHMAN, Robert. *El movimiento obrero en la transición: objetivos políticos i organizativos*. Revista Española de Investigaciones Sociológicas. 1984:

http://www.reis.cis.es/REIS/PDF/REIS_026_06.pdf

[Última consulta: 19/12/2016]

GRAU, Jose. Las siete leyes orgánicas que han mejorado la democracia una a una. Periódico ABC. 2012:

<http://www.abc.es/20120922/sociedad/abci-leyes-educacion-reforma-wert-201209212205.html>

[Última consulta: 19/12/2016]

GONZÁLEZ AGAPITO, Josep. *Transición democrática i educación*. Ediciones Universidad de Salamanca. Universidad politécnica de Valencia. 2002:

http://gredos.usal.es/jspui/bitstream/10366/79520/1/Transicion_democratica_y_educacion.pdf

[Última consulta: 19/12/2016]

Pàgina oficial del centre Institut Sant Andreu: <http://isantandreu.net/>

[Última consulta: 19/12/2016]

ROMANÍ, Daniel. Entrevista Paqui Sánchez. Pàgina 8. Juliol 2010:

http://www.bcn.cat/publicacions/b_barris/arxiu/10_juliol/Nou_Barris.pdf

[Última consulta: 19/12/2016]

SAN NICOLÁS, Marta/RODRIGUEZ, Ruth. L'Institut Sant Andreu va ser fruit de la lluita conjunta de veïns, pares, professors i alumnes. BTV notícies. 2016:

<http://www.btv.cat/btvnoticies/2016/07/14/institut-sant-andreu-lluita-veins-pares-professors-alumnes/>

[Última consulta: 19/12/2016]

8.3. Altres

Revista *Barracón Express*, nº3, Novembre 1978

Revista *Barracón Express*, Xè Aniversari

Revista I.B. Sant Andreu Valldaura

Revista *Fora de Sèrie*

Actes dels claustres de l'Institut Sant Andreu

9. ANNEXOS

9.1. ANNEX 1: Llibre d'actes I, pàgina. 96, 15/02/1983

(PUNT 4: Asuntos relacionados con el nuevo edificio)

Señalado a votación, es aprobado por veinte y dos votos a favor, ninguno en contra y dos abstenciones.

4.- Sobre la dotación del edificio nuevo, ha llegado ya material, sobre todo mobiliario. La Dirección General ha pedido al Centro una relación del mismo con el fin de enviarnos el que falte hasta una dotación completa antes de empezar el próximo curso. También hay una dotación de libros para la biblioteca general, aunque el centro puede proponer una lista alternativa.

Respecto del edificio nuevo lo sí mismo, están terminados al parecer en dos semanas pero hay deficiencias, especialmente de seguridad; no están hechas las

acuerdos de agua, luz y gas.

Hay previsto un RAM para todo ello, que incluye el vallado exterior del Centro, pero el asunto está en discusión entre el Ministerio y la Generalitat.

La Dirección General ha pedido una lista de deficiencias al Director. La Asociación de Padres propone la formación de una comisión que vigile, presione y realice las acciones y gestiones que sean necesarias.

Se decide formar dicha comisión, y que contacte con el arquitecto y con la Asociación de Vecinos.

Se ofrecen para formar esta comisión las siguientes personas:

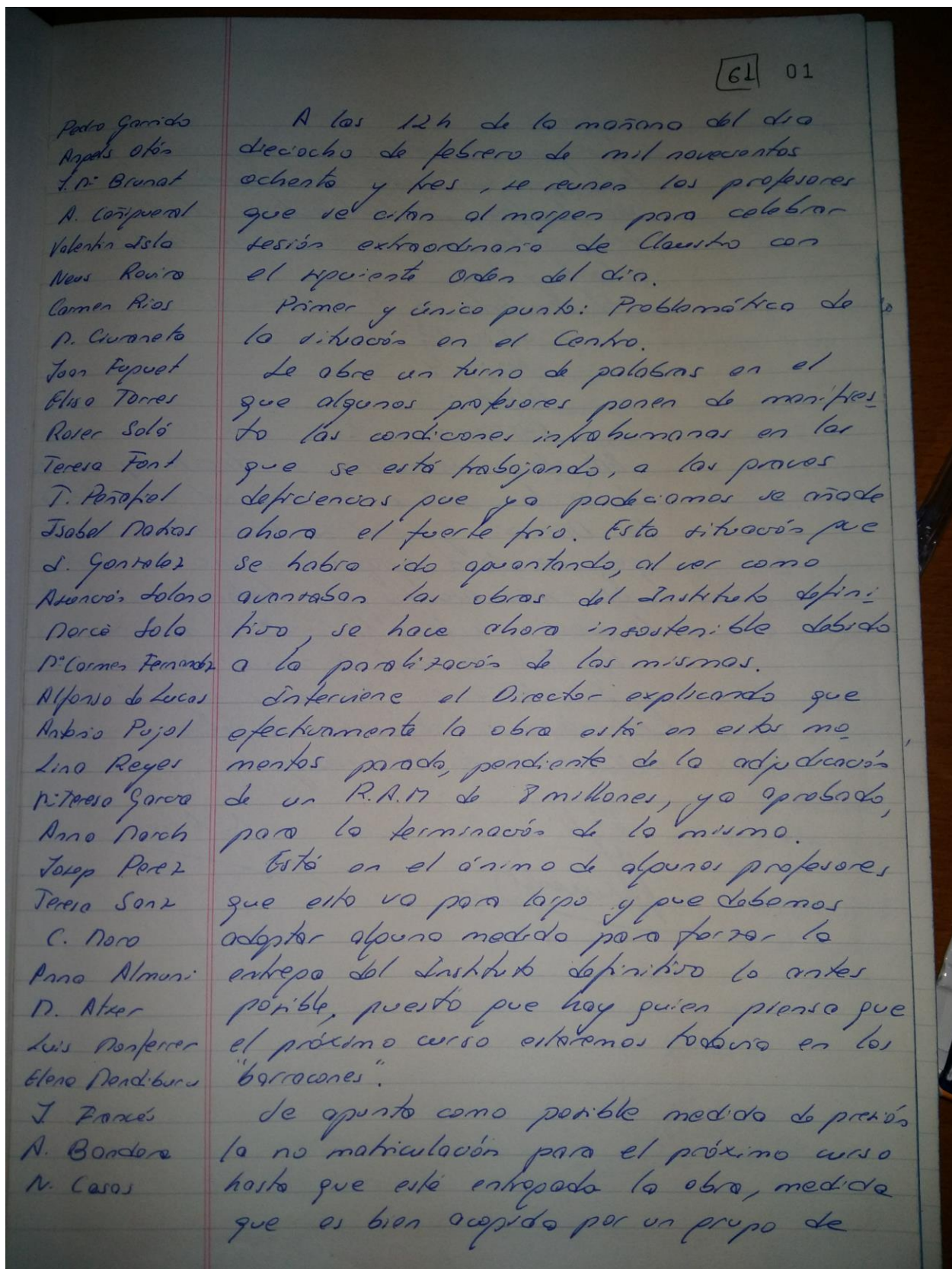
alumnos: Oscar Borré, Adrián Sánchez, Camaró Perales, Ramon Hinojosa, Pablo Rosa, M^{te} José López. Profesores: Manueldo González, Christiane Moro, Luis Manferrer, Arturo Cañigual.

5.- Las Jefaturas de estudios informan de los porcentajes de aprobados y reprobados de la primera Evaluación.

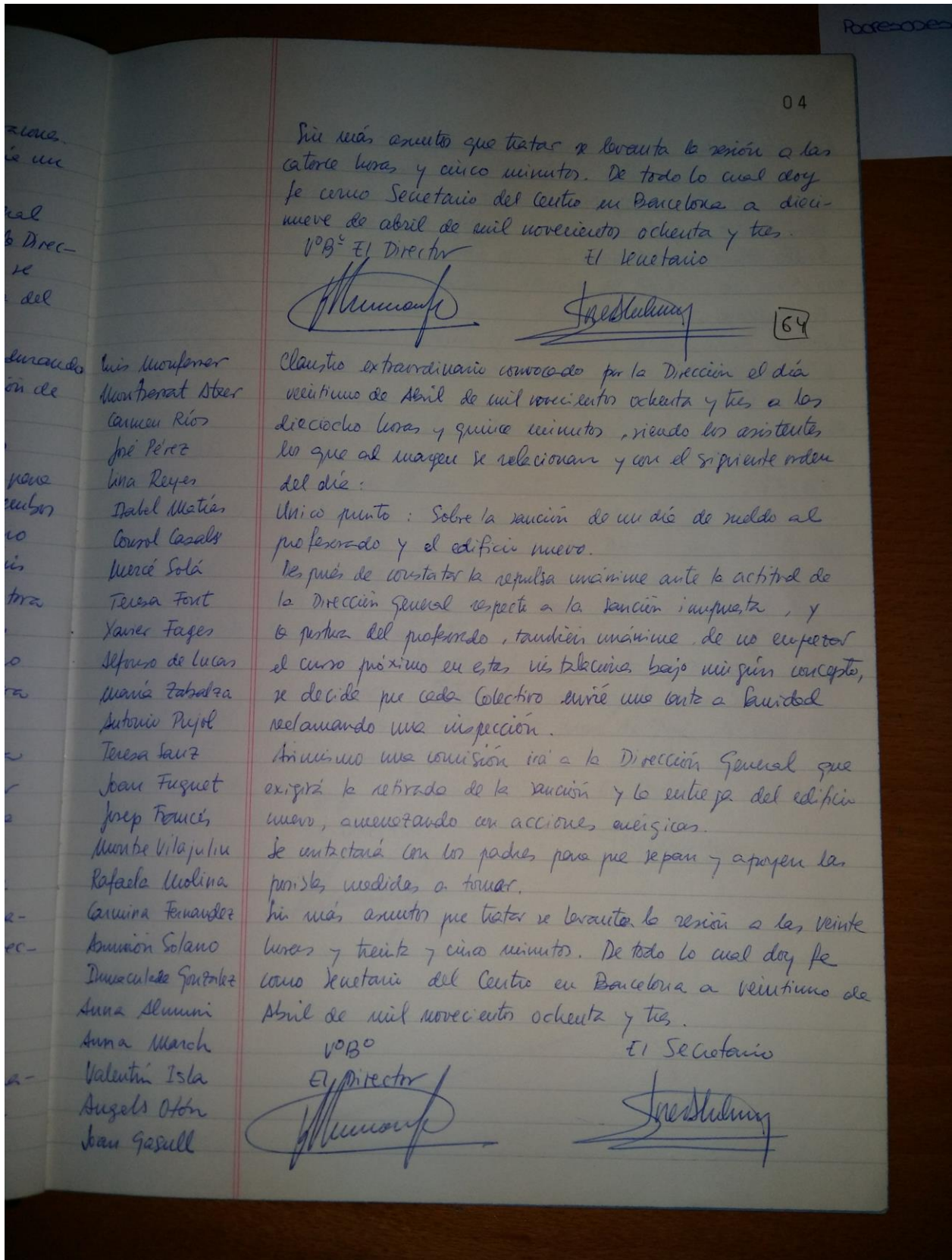
La Asociación de Padres manifiesta todo apoyo a una gran

Jefe
Camaró
Moro
Rosa
Teresa
Borré
Rafael
Joaquín
Sofía
Anna
Marta
Joaquín
Anna
M^{te}
Teresa
Ella
M^{te}

9.2. ANNEX 2: Llibre d'actes II, pàgina. 01, 18/02/1983

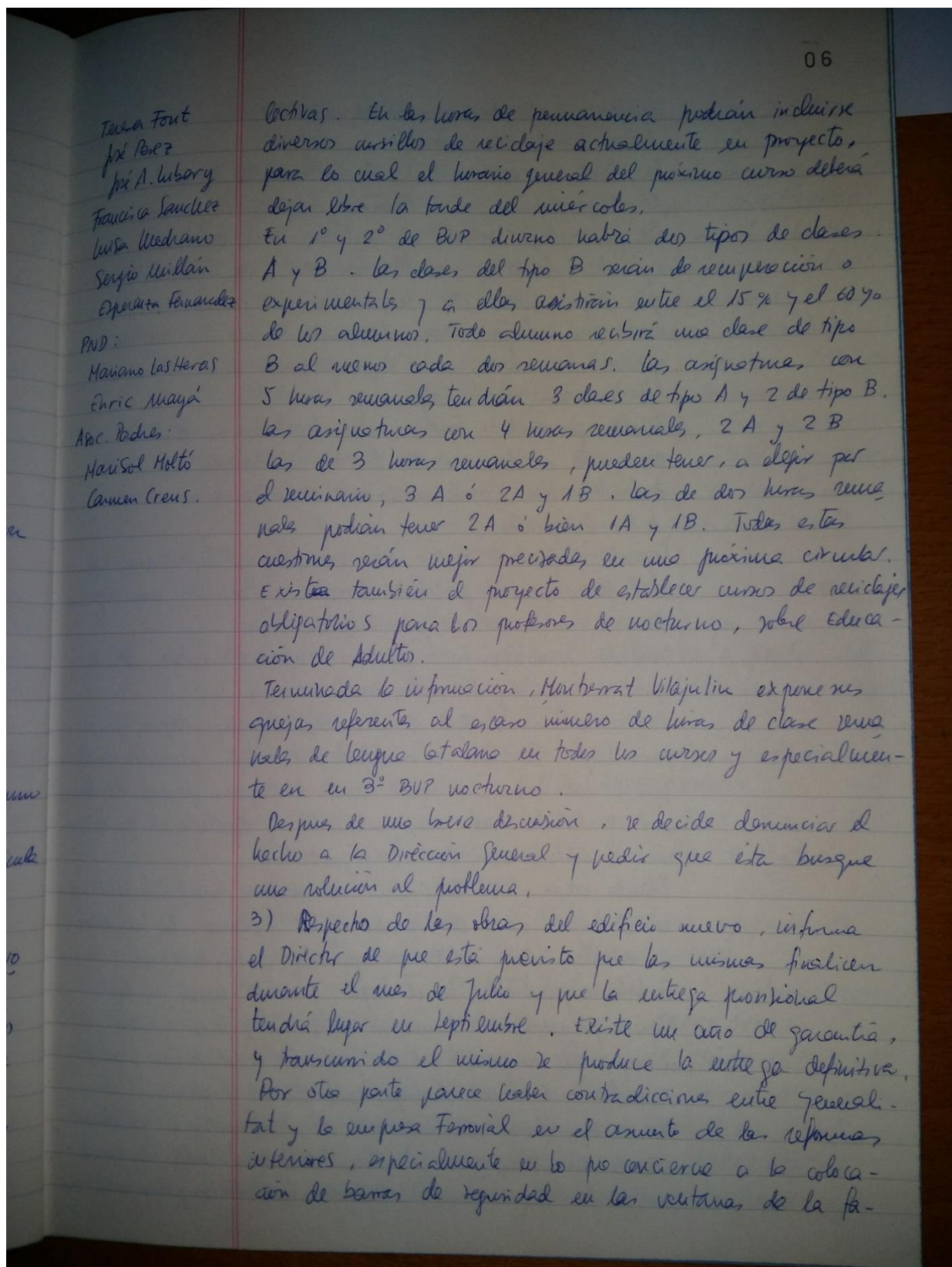

9.3. ANNEX 3: Llibre d'actes II, pàgina. 04, 21/04/1983

9.4. ANNEX 4: Llibre d'actes II, pàgina. 06, 22/06/1983

(PUNT 3: Situación de las obras del edificio nuevo y propuestas de distribución de sus dependencias)

chada. El director pressionarà a la empresa perquè
diches barres sean colocades.

Se aborda a continuació el problema de la distribució
de dependències del Institut en el pròxim curs.

En primer lloc se tracta el problema de la conselleria, ja
segons els plans i la construcció real, no disposa de nin-
guin lloc adequat. Se perfilen dos propostes alterna-
tives, que inclouen ambdós el supòsit de que les màquines
quedaran instal·lades en el lloc designat en el plan com
"taller" en planta baixa.

Primera proposta: Construir una dependència de dimensions
semblants al despacho del director utilitzant una part
de la biblioteca, comunicant esta dependència amb el cuart
de les màquines.

Segunda proposta: Utilitzar com a conselleria el lloc designat
en el plan com a despacho de director, i habilitar una depen-
dència com a cuart per a despacho.

Després de votació, la primera rebé 13 vots, la se-
gunda 4 i hi ha 5 abstencions.

Per a distribuir el rest de les dependències exposa en
primer lloc Ros Solà el resultat de certes acords entre
jefes de seminari. Se inicia una discussió després de la
qual se decide que provisionalment i durant el pròxim
curs la distribució serà la següent:

Planta baixa.- El seminari de llengua quedará ubicat
en el lloc que li corresponde segons el plan. El seminari
de català estarà donde correspondia a Matemàtiques, i
la sala de professors en el lloc previst per a arxíu.

Planta primera.- El seminari de llatí i Grieg estarà en
el lloc que correspondia al de Geografia e Historia; el de
Filosofia y Etics en el lloc previst en el plan.

Planta segunda.- El seminari de Matemàtiques quedará
ubicat en el lloc que el plan destina a "Sala de profe-
sors". Los seminarios y laboratorios de Física y Química y

9.5. ANNEX 5: Document de l'Arxiu Històric de Roquetes

la lucha del distrito IX empieza a dar frutos

EN OCTUBRE....

INSTITUTO

Nuestro distrito está habitado por 450.000 vecinos y carece de muchos equipamientos que permitan tener cubiertas nuestras necesidades para poder vivir dignamente.

La situación en materia de enseñanza es dramática. Solo en lo que respecta a B.U.P. iban a ser 1.500 los niños que no podían cursarlo por no haber un sólo Instituto, sin contar con aquellos alumnos que serán víctimas de la especulación de la enseñanza privada.

Las Asociaciones de Vecinos, conscientes de este problema, veníamos reivindicando -desde hace tres años-, junto a más vecinos, profesores y alumnos, un Instituto para nuestro distrito en los terrenos de Renfe. Mientras se edificaba el definitivo, pedíamos se habilitasen unos pabellones provisionales para paliar el problema.

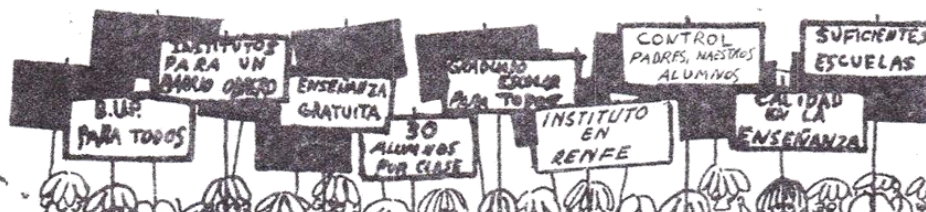
El Ayuntamiento, durante este tiempo, sólo ha hecho que darnos promesas de su construcción; luego todo resultaba ser falso y nos quedábamos un año más sin Instituto mientras los déficits se iban acumulando.

Hace año y medio aproximadamente se empezaron a construir en los terrenos de Renfe los pabellones para el Instituto provisional, pero se ha quedado en los cimientos. Después de haberse gastado el Ayuntamiento DOS MILLONES Y MEDIO DE PESETAS en esta obra (dinero que pagamos los vecinos a través de los impuestos) queda paralizada al estar previsto construir -no se sabe cuándo- la avenida Rio de Janeiro.

Ante esto los vecinos decidimos intensificar nuestra lucha y no parar hasta conseguir el INSTITUTO: ya no nos volveríamos a fiar de más palabras. Las acciones se sucedieron y, por fin, el INSTITUTO PROVISIONAL LO HEMOS CONSEGUIDO. El Ayuntamiento se ha comprometido por escrito a instalar 16 unidades con una capacidad para 600 alumnos, que cursarán 1º y 2º de B.U.P. y COU este próximo curso. Las obras deberán estar terminadas el 30 de Septiembre.

Además, los solares de Harry Walker e Hispano Motor van a ser destinados a la construcción de un complejo escolar definitivo compuesto por un Instituto, una escuela de Formación Profesional y otra de E.G.B.

Queremos remarcar que la consecución de este triunfo ha sido obra de todos los vecinos que, reunidos en asambleas (celebradas en el cine Astor Instituto S. José de Calasanz y en los mismos terrenos todos los miercoles)

9.6. ANNEX 6: Document de l'Arxiu Històric de Roquetes

La Generalitat ha ocupado ilegalmente un tramo de acera de la calle Badoza, en Prosperitat, como patio de recreo del instituto de Sant Andreu. No obstante, los vecinos de la citada calle han denunciado que la acera convertida en patio es usada también como aparcamiento por los profesores y funcionarios del instituto.

Este centro abrió sus puertas hace escasamente

un mes sin que se hubiera habilitado como patio el terreno situado en el interior de la manzana, cerca de la calle Baltasar Gracián. Al parecer, fue más fácil ocupar la estrecha acera y levantar una sólida valla en ella que descartar cualquier idea de provisionalidad. Como resultado, los peatones no pueden circular por la acera, ocupada ya totalmente por los postes y los vehículos mal aparcados.

"El Periodico"

Boletín
de la Asociación de
Vecinos.

INSTITUTO DE BACHILLERATO SAN ANDRÉS
¡POR FIN CENTRO DE BUP DEFINITIVO!!

Hasta 1976 el Distrito IX, con casi 400.000 habitantes no disponía de un solo centro de BUP. Fue la decidida lucha de las Asociaciones de Vecinos del Distrito junto a padres, alumnos y profesores (realizando manifestaciones, ocupaciones del Ayuntamiento, asambleas de control de las obras en la zona. Se exigía al menos tiempo el inicio de todos los trabajos para construir un edificio definitivo, al menos a medio plazo, en la calle Badoza, pero a pesar del llamante edificio, se han vuelto a poner de nuevo los coches en la acera, ocupando la vía pública y de paso, impidiendo el paso por la misma.

El centro definitivo sigue ubicado en el barrio, en la calle Badoza, pero a pesar del llamante edificio, se han vuelto a poner de nuevo los coches en la acera, ocupando la vía pública y de paso, impidiendo el paso por la misma.

A todo lo anterior hay que añadir que el patio de recreo provisional al no reunir condiciones para esparcimiento y para la práctica de deportes, se ha convertido en un lugar de estacionamiento de coches del personal que trabaja en el centro y de algunos alumnos.

Ante todas estas deficiencias se trata de recordando el pasado) Unidos todos - Instituto y barrio - para exigir al Ayuntamiento y a la Generalitat.

LA VALLA DE LA DISCORDIA

"El Periodico"

9.7. ANNEX 7: Document de l'Arxiu Històric de Roquetes

Els primers terrenys que vàrem demanar a l'ajuntament eren els de la RENFE -que estan situats davant el bar de Lluís (Ayuso)- però segons ens informàren per allà ha de passar un vial (malgrat tot no l'hem de perdre de vista...per evitar que caigui en mans de l'especulació). A l'estiu de l'any 76 ens posaren aquets barracons provisionals que encara feim servir per Institut, malgrat totes les seves deficiències i vulnerabilitat. A les fotografies i darrera els barracons-senyalat amb una fletxa- hi veim el poliesportiu que ens han edificat i que aquesta setmana tenim la satisfacció de festatjar per l'esforç que ens ha duit veure-lo acabat.

Igualment publiquem part dels planells de l'I.N.B.definitiu i esperem que no tardem molt a poder celebrar la seva inauguració.

9.8. ANNEX 8: Diari Tele/eXpres: Encierro en Sant Andreu, 27/10/1976
(Document d'Inmaculada Gonzalez)

9.9. ANNEX 9: Diari de Barcelona: Apertura del Institut Sant Andreu,
31/10/1976
(Document d'Inmaculada Gonzalez)

CATALUNYA

DIARIO DE BARCELONA — Domingo, 31 de octubre de 1976 — Página 5

La directora lo ha prometido para el próximo martes

Apertura del Instituto de Sant Andreu

Los directores de diecisiete Institutos Nacionales de Bachillerato de la provincia de Barcelona han solicitado la celebración de una reunión conjunta de todas las partes en litigio para resolver la problemática creada, tras el cierre del Instituto Provisional de Sant Andreu. Esta petición ha coincidido con una nota de la Delegación Provincial del Ministerio de Educación y Ciencia que señala que el cierre ha sido motivado por la actitud intransigente de los vecinos. También el Colegio Oficial de Doctores y Licenciados ha tomado postura al respecto totalmente contraria a la no apertura de las clases.

La nota oficial del MEC se contradice un tanto con la promesa de la dirección del Centro realizada ayer a los padres de alumnos en el sentido de que las clases comenzarían el próximo martes. Asimismo, Inspección de Enseñanza ha transmitido un escrito comprometiéndose a dar respuesta definitiva a la propuesta del profesorado del barrio y dirección el próximo martes. Existe la creencia que el problema podrá solucionarse en breve.

La petición de los directores de Instituto aspira a reunir a representantes de la Delegación Provincial de Educación y Ciencia, Inspección de Enseñanza, asociaciones de vecinos y padres de alumnos con el fin de buscar una forma democrática y realista de la resolución del problema.

La nota de la Delegación del MEC comienza reconociendo la actitud positiva y la colaboración prestada por la Asociación de Vecinos de Sant Andreu a fin de que «sus hijos pudieran disponer en el presente curso de un Centro Estatal en que cursar sus estudios de bachillerato». No obstante, «entiende que la propuesta de su profesorado no es competencia de la Asociación de Vecinos».

Se afirma también que «en la propuesta de profesorado hecha por la directora del Centro y visada por la Inspección se han seguido unos criterios objetivos cuyo único fin es conseguir un nivel de calidad de enseñanza: titulación adecuada para cada materia, experiencia docente, etc. Siguiendo estos criterios han sido propuestos diez de los quince profesores presentado por la Asociación de Vecinos de Sant Andreu».

La nota afirma también que «el Centro Oficial de Bachillerato de Sant Andreu ha tenido desde el primer momento concedido el número necesario de profesores para su perfecto funcionamiento y desde el 16 de octubre se hallaban preparados las propuestas de profesores para que estos pudieran pasar a firmar sus contratos».

La nota del MEC entiende que «si el Centro de Sant Andreu no ha comenzado aún sus actividades docentes ha sido por causas ajenas a esta

Delegación y que este retraso en su funcionamiento es debido a la intransigencia conjunta de componentes de la Asociación de Vecinos y de los citados diez profesores, los cuales se niegan a firmar sus contratos si no se propone en bloque a los quince presentado por la Asociación. Esta intransigente postura es lo único que en realidad está impidiendo el inicio de las clases y el normal funcionamiento del Centro».

Repulsa

La nota del Colegio de Doctores y Licenciados da un enfoque distinto al problema y ofrece a la Junta como mediador en el conflicto surgido. No obstante, el escrito «manifiesta su repulsa por la no apertura, a 29 de octubre, del nuevo Instituto Nacional de Bachillerato de Sant Andreu, el cual, tras arduas negociaciones y presiones de los vecinos y de algunos centros docentes del barrio estaba desde septiembre en disposición de funcionar». La Junta del Colegio se ofrece como mediadora de un conflicto que «comporta la no solución del problema y el perjuicio a unos quinientos alumnos y sus respectivas familias. Situación tanto más lamentable por cuanto la creación del Instituto de Sant Andreu constituye una victoria de la intervención de los propios interesados en la gestión de aquellos problemas, que les atañe directamente».

Otra batalla de Verdum

Sólo los vecinos del distrito noveno a través de sus asociaciones, saben a ciencia cierta lo que ha costado conseguir un Instituto de Enseñanza Media en un distrito que carecía de él, teniendo un censo de cuatrocientos mil habitantes. Las presiones de las asociaciones y entidades motivaron, como reconoce la nota de la Delegación del MEC, la construcción de unos barracones provisionales que pudieran albergar el Instituto hasta tener edificio definitivo.

El conflicto surgido vino cuando en asamblea los vecinos y padres de alumnos exigieron que fueran contratados como profesores quince licenciados que ayudaron a presionar para crear el Centro, petición que no aceptó el MEC.

No obstante, las clases comenzaron a impartirse sin permiso de la dirección hasta que se cerró el centro. Esta actitud del MEC motivó el encierro de padres y vecinos en una iglesia de Verdum, que fueron desalojados por la fuerza pública dos días más tarde.

10. AUDIOVISUAL: RECORDEM L'INSTITUT SANT ANDREU!

<https://drive.google.com/file/d/0B-cEliOZeKgnLTFJU3RwYUt2M00/view?usp=sharing>

